

บทที่ 2

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการวิจัยเรื่อง "การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของครูสังคัมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารคำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอความสำคัญดังนี้

1. การจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนานักเรียน
  - 1.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรม
  - 1.2 หลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรม
  - 1.3 องค์ประกอบในการจัดกิจกรรม
  - 1.4 ประเภทของกิจกรรม
  - 1.5 รูปแบบของการจัดกิจกรรม
2. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้นักเรียน
  - 2.1 ความหมายและความสำคัญของค่านิยม
  - 2.2 ประเภทของค่านิยม
  - 2.3 ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ
  - 2.4 วิธีการพัฒนาค่านิยม
  - 2.5 ความสำคัญของวิชาสังคัมศึกษากับการพัฒนาค่านิยม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 3.1 งานวิจัยภายในประเทศ
  - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนานักเรียน

ความหมายและความสำคัญของกิจกรรม

ความหมายของกิจกรรม

กิจกรรมจัด เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของการศึกษา เพราะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของกิจกรรมไว้ ดังนี้

จรินทร์ ธาณิรัตน์ (2518: 8 - 9) ให้ความหมายของกิจกรรมว่า กิจกรรม หมายถึง สภาพการณ์เรียนรู้ใด ๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจทั้งทางสมอง (Mental) และทางกาย (Physical) เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้กระทำให้บรรลุถึงซึ่งจุดหมาย เช่น การค้นคว้า แก้ปัญหา อภิปราย หรือการที่เด็กได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและสมอง ประกอบ ก็นับ เป็นกิจกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 97) อธิบายความหมายกิจกรรมไว้ว่า กิจกรรม หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้

ทวีป อภิลิทธิ (2526: 44) กล่าวว่า กิจกรรม หมายถึง งานทุกชนิดที่ผู้สอน จะมอบหมายให้ผู้เรียนทำหรือผู้เรียนคิดจะทำ หรือกิจกรรมบางอย่างก็เป็นงานที่ผู้เรียนกระทำ อยู่แล้ว ผู้สอนเพียงแค่ชี้แนะชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักการจัดระบบการทำงานหรือดึงเอาความรู้จากการทำงานนั้น ๆ ออกมาให้ปรากฏในรูปของความรู้ ความเข้าใจที่เป็นระบบ เป็นขั้นตอนเท่านั้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2528: 13) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมในหนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ 2 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อประกอบความเข้าใจในเนื้อหาสาระของบทเรียน ซึ่งผู้สอนอาจจะมีกิจกรรมบางอย่างเพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทเรียนให้ดียิ่งขึ้น การจัดนี้อาจจะจัดในเวลาหรือนอกเวลาเรียนโดยมีครูผู้สอนรวมอยู่ด้วย
2. กิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง

วาริ ธิระจิตร (2530: 161) ให้ความหมายกิจกรรมว่า กิจกรรม หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและทำให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดหมายที่ต้องการ

จาก "Dictionary of Education" ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 9) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมว่า กิจกรรม หมายถึง สถานการณ์ การเรียนรู้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความเต็มใจที่จะได้ทำในสิ่งที่พึงพอใจและสามารถบรรลุถึงจุดหมายที่ตนปรารถนา ความปกติแล้วจะเกี่ยวข้องกับวิธีการสืบสอบ ประสพการณ์ และ การศึกษาหาความรู้ในขอบเขตปัญหาที่ค้องเผชิญ และสถานการณ์การเรียนรู้เหล่านี้จะไม่ปรากฏในการเรียนการสอนแบบเก่า

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรม หมายถึง การจัดสถานการณ์การเรียนรู้ อันหลากหลายให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมและสามารถบรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ

ความสำคัญของกิจกรรม

กิจกรรมมิใช่การสอนเนื้อหาสาระและมุ่งวัดความรู้ผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นงานที่ผู้สอนจะต้องปลูกฝังและพัฒนานิสัยอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมไว้ดังนี้

วิจิตร วรุศบางกูร และ สุพิชญา อีระกุล (2523: 59) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมที่มีต่อนักเรียน ดังนี้คือ

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก และได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่
2. ค้นหาค้นหาและฝึกฝนลักษณะของการเป็นผู้นำ ที่แอบแฝงอยู่ในตัวเด็กให้เด่นชัดขึ้น
3. เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำตนให้เป็นพลเมืองดี
4. เปิดโอกาสให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ของเด็ก

มันส์ รัตนติลก ฌ ภูเก็ศ (2526: 255 - 257) ให้ความสำคัญของกิจกรรม การเรียนการสอนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละคนได้ทั่วถึง
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนานน่าสนใจ
3. ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
4. ช่วยสนองพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน

หนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ (2528: 11) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมทั้ง 2 ระดับ ดังนี้คือ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมไว้ว่า

กิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียนให้รู้จักปรับตัวเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย กิจกรรมเป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติและพัฒนาบุคลิกภาพอันเหมาะสม

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมไว้ว่า “โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ และเสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียน”

วาริ ธีระจิตร (2530: 162 - 163) ได้กล่าวว่ากิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของเด็ก
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน

8. กิจกรรมช่วยให้ เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของ เด็กให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของ เด็ก
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝัง เจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยให้ เด็ก เกิดความ เข้าใจในบท เรียน
14. กิจกรรมจะส่งเสริมให้ เด็กได้รู้จักทำงาน เป็นหมู่
15. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ เด็ก เกิดความซาบซึ้งความงามใน เรื่องต่าง ๆ

ทีโอดอร์ คาลท์โซนิส (Theodore Kaltsounis 1979: 157) ได้อธิบายประโยชน์ของกิจกรรมไว้ว่า "กิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ กระจ่างค่านิยมหรือความรู้สึกและได้ใช้ทักษะ เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถและ เลือกกระทำในสิ่งที่คนพึงพอใจ"

มูริล โชเอนบรัน คาร์ลิน (Muriel Schoenbrun Karlin 1980: 7 - 9) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมไว้ดังนี้

1. กิจกรรมจะ เป็นแรงจูงใจให้นัก เรียน เกิดความสนใจและกระตุ้นให้เกิดความอยากเรียน อยากกระทำกิจกรรมร่วมกับ เพื่อนในชั้น เรียน
2. กิจกรรมบางประ เภทมีลักษณะพิเศษซึ่งจะช่วยให้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมได้ประสบความสำเร็จในการ เรียน
3. กิจกรรมจะ เป็นปัจจัยการสอนที่ดีที่สุด ที่ครูจะใช้กระตุ้นนักเรียนให้เกิดการแข่งขัน และทำให้เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา
4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน เพลิดเพลินในการ เรียน
5. จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการศึกษาหาความรู้ สถานศึกษา ครู และ เข้าใจหลักการอยู่ร่วมกันอย่าง เสมอภาค

นอกจากนี้ ไมเคิล ชิโร (Michael Schiro 1980: 182) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมไว้ว่า "กิจกรรมทำให้บรรยากาศของห้อง เรียนเต็มไปด้วยชีวิตชีวาของการสื่อสาร เพื่อที่จะ เข้าใจสังคมและพัฒนาความเป็น เอกชนบุคคล"

จากคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าว จึงถือ เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องจัดกิจกรรม

ให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เพราะกิจกรรมที่ดีจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้หลายด้านคือ ทักษะพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อตนเองและสังคม

หลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมนับ เป็นศิลปะแห่งการถ่ายทอดวิชาการหรือประสบการณ์ที่สำคัญยิ่ง การจัดกิจกรรม ควรคำนึงถึงหลักการที่สำคัญคือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ เป็นผู้คิด เป็นผู้ปฏิบัติเองให้มากที่สุด เท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ปฏิบัติเอง และได้เห็นผลของการกระทำ ของตนเองถือเป็นประสบการณ์ตรง ผลที่ได้รับย่อมซึมซาบและฝังลึกอยู่ภายในจิตใจมากกว่า การรับฟังจากครู - อาจารย์ (พจนานุกรม สัตยธรรม 2524: 14) เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไป ตามแผนพัฒนาการศึกษาชาติและมีการพัฒนามุคสิกภาพของผู้เรียนให้เป็นผล เมืองคิตที่พึงประสงค์ของ ประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ (2528: 6 - 7) จึงได้วางเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนา การศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ
  2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
  3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
  4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
  5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
  6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมิใช่โครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและระเบียบข้อบังคับนั้นจะต้อง เป็นของโรงเรียน
  7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ไม่น้อยกว่า 1 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน จะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ได้
  8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู - อาจารย์ในโรงเรียน เข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
  9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ในสถานศึกษานั้น
- เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา

10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
11. การจัดกิจกรรมใด ๆ โรงเรียนควรควบคุมเรื่องการรับ - จ่ายเงิน หรือพัสดุ สิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ
12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำ หรืออาจนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย ให้กรม เจ้าสังกัดควบคุมให้ เป็นไปตามระเบียบนี้

กิจกรรม เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ดังนั้นก่อนที่ผู้สอนจะกำหนดกิจกรรมใด ๆ จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขบางประการที่มีต่อการกำหนด กิจกรรม เสียก่อน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเหมาะสมที่สุด สำหรับผู้เรียน นักการศึกษาหลายท่านจึงได้ให้หลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

สิริวรรณ สุวรรณภา (2523: 13) ได้เสนอแนะแนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพไว้ดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องและตอบสนองกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม นั้น ๆ อย่างทั่วถึง
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น จะต้องพัฒนาผู้เรียนทางด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย มิใช่จะ เน้นพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นนั้นจะต้องระบุ เป้าหมาย ขั้นตอนของกิจกรรม และขั้นสรุปกิจกรรมอย่าง เป็นลำดับ
6. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติการนั้น จะต้องระบุขั้นตอนที่จะให้ผู้เรียน ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ไม่สับสน
7. กิจกรรมการเรียนการสอนใด ๆ ที่จะจัดนั้น จะต้องให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม ของผู้เรียน
8. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควร เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาพอ เหมาะไม่ยืด เชื้อ จนเกินไป เพราะผู้เรียนอาจ เบื่อหน่าย

9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีหลายรูปแบบรวมกันในบทเรียน หรือ หน่วยเรียนนั้น ๆ เพราะกิจกรรมเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้นในการเรียน และการจัดเพียงกิจกรรมเดียวในหน่วยหรือบทเรียนนั้น ก็ไม่แน่ใจว่าจะทำให้ผู้เรียนบรรลุถึง เป้าหมายของการศึกษาได้หรือไม่

10. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดนั้น ควร เป็นกิจกรรมที่เมื่อผู้เรียนปฏิบัติแล้ว ผู้สอนสามารถวัดผลความสำเร็จของผู้เรียนได้

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525: 262 - 264) ให้เกณฑ์ในการจัดกิจกรรมการเรียน พอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการเรียนทุกอย่างจะต้องเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียน
2. การจัดลำดับกิจกรรมการเรียนต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ประการของ สังคมศึกษา คือ ความรู้พื้นฐาน การคิด เจตคติ ความรู้สึก และค่านิยม
3. กิจกรรมการเรียนที่ให้ผลดีจะต้อง เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายหลายอย่างและสามารถ ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้หลายทาง
4. กิจกรรมการเรียนควรมีการจัดลำดับให้เป็นขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่าง ค่อย ๆ ต้องจัดลำดับจากรูปธรรมไปหานามธรรม จากประสบการณ์ใกล้ตัวไปสู่ประสบการณ์ไกลตัว และจากกระบวนการคิดการทำงานอย่างง่าย ๆ ไปสู่การให้เหตุผลที่เป็นแบบแผนและเป็นนามธรรม
5. กิจกรรมการเรียนควรทำให้บังเกิดผลดีอย่างเต็มที่ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ เพิ่มขึ้น
6. กิจกรรมการเรียนจะต้องท้าทายความสนใจของผู้เรียน ให้นำสิ่งที่ผู้เรียนเรียน ในสถานการณ์หนึ่งไปใช้ได้กับสถานการณ์ใหม่ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเรียนต่อเนื่องกันไป สามารถอธิบายสิ่งใหม่ คาคคะ เน ดังสมมติฐานที่จะช่วยพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ในโรงเรียนได้
7. กิจกรรมการเรียนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสติปัญญามีอยู่ 2 ชนิด คือ กิจกรรมการเรียนที่แสดงถึงปริมาณของความรู้ใหม่ และที่เกี่ยวข้องหรือเหมาะสมกับความรู้ที่มี ความคิดรวบยอดรวมอยู่ด้วย และกิจกรรมการเรียนที่ต้องการให้ผู้เรียนจัดรวบรวมหรือเพิ่มเติม ความรู้ใหม่จากสิ่งที่ผู้เรียนได้รู้แล้ว
8. เพื่อเป็นการพัฒนาความคิด ผู้เรียนจำเป็นต้องมีโอกาสที่จะจัดรวบรวมระบบ ความคิดรวบยอดและพัฒนาทักษะของตน ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะได้ความรู้อย่างเป็นอิสระ ลักษณะ

และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการสืบสอบด้วยตนเอง พัฒนาการแก้ปัญหาตามแนวทางของตนเอง พยายามค้นหาและประเมินความคิดของตนเอง แทนที่ครูจะเตรียมคำตอบและแก้ปัญหาให้ผู้เรียน ครูควรให้ผู้เรียนมีสิทธิ์ที่จะทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เอง แม้ว่าผลที่ได้รับอาจน้อยกว่าความคาดหวังของครู

9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ ทาง เช่น การเรียนจากหนังสือ สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ และอภิปราย เพื่อสนองความแตกต่างของเอกลักษณ์บุคคล

10. ถ้าแต่ละกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เปิดกว้างให้แก่ผู้เรียน ในลักษณะที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหาและแนวความคิด หลักสูตรก็ควรให้เสรีและยืดหยุ่นให้มาก กิจกรรมลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องมีคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว แต่เป็นการให้ผู้เรียนรู้จักคิดไปต่าง ๆ กัน อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์

สมพงษ์ จิตระดับ (2527: 20 - 21) ได้ให้แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการสอนต้องมีความชัดเจนและสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการสอนต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ
3. กิจกรรมการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึก ความนึกคิดของนักเรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหา ประสบการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ และประการสำคัญต้องมีส่วนทำให้นักเรียนรู้จักการคิด การให้เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง

7. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง กระทำตามกฎระเบียบและขั้นตอนที่กำหนดได้
8. กิจกรรมการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน
9. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขันผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจและรู้จักการยอมรับพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ
10. กิจกรรมการสอนต้องสามารถปรับเนื้อหาประสบการณ์ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยาก นิ่ง ไม่น่าสนใจ ให้เกิดรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียนได้
11. กิจกรรมการสอนควรระบุการสอนประเภทต่าง ๆ ให้ตรงและเหมาะสมกับสิ่งที่นำมาใช้สอนกิจกรรม
12. กิจกรรมการสอนควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้ และต้องสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนได้

ทอร์แรนซ์ อี พอล (Torrance E. Paul 1973: 36 - 37) ได้ให้เกณฑ์ในการจัดกิจกรรมไว้ว่า "การจัดกิจกรรมที่ดี เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดมโนทัศน์นั้น ครูจะต้องมีการวางแผนและควรจัดกิจกรรมให้เรียงตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างค่อเนื่อง กล่าวคือจะต้องจัดจากเรื่องง่ายไปหายาก จากวิธีการง่ายไปสู่วิธีการที่ซับซ้อน จากรูปธรรมไปหานามธรรม และจากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดหมายปลายทางของกระบวนการ"

เฮอ์บาร์ท (Herbart อ้างถึงใน Torrance E. Paul 1973: 37) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการสอนไว้ 4 ขั้นตอน คือ ต้องทำบทเรียนให้กระจ่างชัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ต้องจัดกิจกรรมให้เป็นระบบ และวิธีการสอนต้องเหมาะสมและต่อมาศานุศิษย์ของเขาได้นำมาดัดแปลงเสียใหม่ มี 5 ขั้นตอน และเน้นว่ากิจกรรมจะต้องเร้าความสนใจและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมจะต้องวางแผนและเตรียมการสอนให้ดี
2. การนำเสนอกิจกรรมต้องเป็นไปตามลำดับอย่างค่อเนื่อง
3. ต้องให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. ต้องจัดให้เป็นขั้นตอนหรือเป็นระบบ

5. กิจกรรมจะต้องมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

ทีโอดอร์ คาลท์โซนิส (Theodore Kaltsounis 1979: 153) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับครูไว้ 2 ประการคือ

1. การจัดกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
2. การจัดกิจกรรมจะต้องเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

นาซิโน อาร์ บราวน์ (Nacino R. Brown 1982: 8 - 9) ได้ให้เกณฑ์การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้แก่ผู้เรียนไว้ว่า "ครูจะต้องเข้าใจว่าความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียนนั้น มีหลายระดับแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะ ความสนใจ และประสบการณ์เดิม เพื่อที่ครูจะได้จัดกิจกรรมให้เหมาะสม และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน"

จากหลัก เกณฑ์ในการจัดกิจกรรมพอสรุปได้ดังนี้

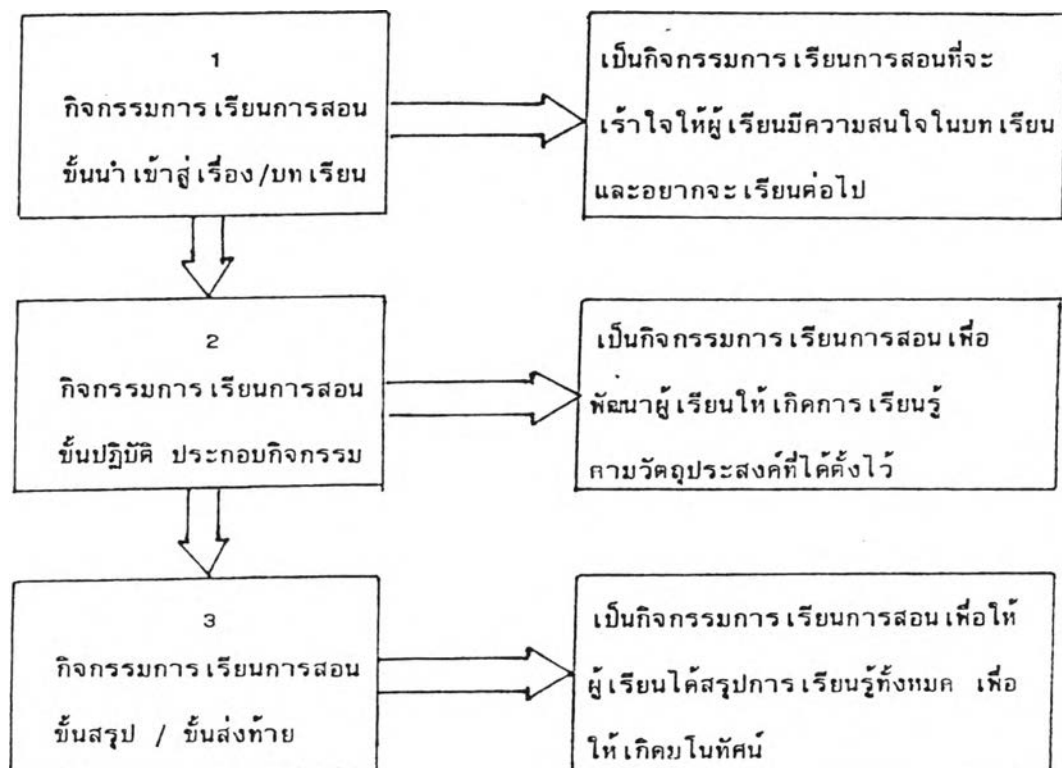
1. กิจกรรมต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร เหมาะสมกับระดับชั้น วัย ประสบการณ์และวุฒิภาวะของผู้เรียน
2. กิจกรรมต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านคือ พุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย
3. กิจกรรมจะต้องระบุดจุดประสงค์ ขั้นตอนของกิจกรรม เป็นไปตามลำดับ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ต้องจัดลำดับจากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งไกลตัว และจากรูปธรรมไปหานามธรรม
4. กิจกรรมจะต้องเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และสามารถวัดและประเมินผลได้ และถ้าเป็นไปได้ควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ ประกอบกิจกรรม และประเมินผลกิจกรรม
5. ควรจัดกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถ ความคิดของเอ็กสมุคคล
6. กิจกรรมจะต้องทำทหายความสนใจผู้เรียนและส่งเสริมพัฒนาการทางความคิด เปิดกว้างให้ผู้เรียนรู้จักคิดและแสดง เหตุผลในเชิงครรทศศศร์

7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทั่วถึง ไม่มุ่งแข่งขัน ด้านแพ้ชนะ แต่มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิด วิเคราะห์ และยอมรับใน พัฒนาการของตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคัดเลือกและจัดลำดับกิจกรรมให้มีความ ค่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น โดยปกติแล้วจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ กิจกรรมขั้นนำ กิจกรรมขั้นปฏิบัติ และกิจกรรมขั้นสรุป

สิริวรรณ สุวรรณภา (2523: 14) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนออกเป็น 3 ส่วน ดังแผนภูมิ

มณัส รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2526: 262) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ควรส่งเสริมไว้ 3 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในตอนเริ่มต้นการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียนและทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ เช่น การนำร้องเพลง การซักถาม และการดูรูปภาพ
2. กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเป็นแกนในการเรียนการสอน เพื่อสนอง จุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตร และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามแผนการสอนเรื่องนั้น ๆ
3. กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถ สรุปสาระสำคัญของบทเรียน หรือฝึกทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ของคนในบทเรียนนั้น ๆ ให้ ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 45 - 48) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมไว้ 3 ส่วนคือ

1. กิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Introductory Activities) เป็นกิจกรรม เริ่มต้นการเรียนการสอนและแนะนำความคิดหลักหรือส่วนสำคัญของบทเรียน อาจทำได้โดยเร้า ความสนใจ สำนวญพฤติกรรม เช่น ให้ดูรูปภาพ หรือกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ และ ตั้งคำถาม เป็นต้น ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนนี้ครูบางคนอาจใช้การทดสอบ แบบสำรวจ (Inventory) หรือ เชิญวิทยากรในชุมชนมาบรรยาย
2. กิจกรรมขั้นพัฒนาการ (Developmental Activities) เป็นกิจกรรมที่ ต่อเนื่องจากกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อทำให้กิจกรรมสมบูรณ์และบรรลุจุดประสงค์ มุ่งให้ ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมย่อย 4 อย่างคือ
  - 2.1 กิจกรรมรวบรวมข้อมูล (Data-Gathering Activities) เป็นกิจกรรม มุ่งให้ผู้เรียนตั้งคำถาม และตั้งสมมติฐาน
  - 2.2 กิจกรรมจัดระบบ (Organizing Activities) เป็นกิจกรรมที่ช่วย ผู้เรียนให้รู้โครงสร้าง และสรุปข้อมูล
  - 2.3 กิจกรรมขั้นประยุกต์ใช้ (Applicative Activities) เป็นกิจกรรม ที่ส่งเสริมการเรียนให้กว้างขึ้น และพัฒนาความสามารถในการใช้ โน้ตค้นและทักษะ

2.4 กิจกรรมการสร้างสรรคและการแสดงออก (Creative and Expressive Activities) เป็นกิจกรรมที่เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ (Enrich Learning) และพัฒนาความสามารถเพื่อให้เกิดความคล่องตัว (Ability to Improvise) และนำความรู้ไปใช้กับประสบการณ์เดิม (Original Ways)

3. กิจกรรมขั้นสรุป (Concluding Activities) เป็นกิจกรรมมุ่งให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนที่เรียนมา ซึ่งเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมแสดงออก โดยแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

3.1 เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับมโนทัศน์หลักในหน่วยการเรียนรู้

3.2 เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งหมดของหน่วยการเรียนรู้ และนำไปสู่ความมิมโนทัศน์อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกัน

ประเภทของกิจกรรม

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดให้นักเรียนเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อสนองความสนใจและส่งเสริมพัฒนาการของเอ็กคบุคคล จึงมีกิจกรรมหลายชนิดให้โรงเรียนเลือก จัดให้เหมาะสมกับผู้เรียน สภาพท้องถิ่น และจุดประสงค์การเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่านได้จำแนกประเภทของกิจกรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523: 172) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์หรือการเรียนรู้ นั้น มักจัดแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมในหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในลักษณะที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนนั้น เกิดกระบวนการในทางความคิด มีทัศนคติและค่านิยมในทางที่ดี โดยปกติมักมีการวางแผนล่วงหน้าโดยผู้สอนและอาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้วยก็ได้ จากนั้นจะนำกิจกรรมที่วางแผนมาปฏิบัติในห้องเรียน มีลำดับขั้นตอนเริ่มจากขั้นนำกิจกรรม ขั้นปฏิบัติกิจกรรม และขั้นสรุปกิจกรรม

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถ คลอคลายความสนใจของผู้เรียน

สุคา พรหมวงศ์ และ เสนีย์ พิทักษ์อรุณพ (2526: 300) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมไว้ 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมในหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในห้องเรียน มีลักษณะที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทเรียนตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในบทเรียนนั้น โดยทั่วไปมักมีการวางแผนล่วงหน้าโดยผู้สอนและในบางกรณีผู้เรียนอาจมีส่วนร่วมด้วย และ เมื่อนำมาปฏิบัติในชั้นเรียนจะมีการลำดับขั้นตอน เริ่มจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นปฏิบัติกิจกรรม และขั้นสรุป

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนให้กว้างขวางมากขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2528: 5 - 6) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประการด้วยกันคือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมรักษาดินแดน

2. กิจกรรมศาสนา

3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด

6. กิจกรรมการส่งเสริมการใช้สินค้าไทย

7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม

8. กิจกรรมทัศนศึกษา

9. กิจกรรมนันทนาการ

10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

กล่าวโดยสรุปได้ว่ากิจกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมในหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด โดยผู้สอนใช้กระบวนการตามลำดับดังนี้คือ วางแผนการสอน นำเข้าสู่บทเรียน ลงมือปฏิบัติ และสรุป และกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกชั้นเรียนเพื่อช่วย

พัฒนาทักษะ ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียนให้กว้างขวางขึ้น

รูปแบบของการจัดกิจกรรม

กิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเพิ่มคุณประโยชน์ มีหลายรูปแบบ ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การค้นคว้าห้องสมุด การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การสืบสวนสอบสวน การแก้ปัญหา การใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบ การเล่นเกมจำลองสถานการณ์ ฯลฯ (สิริวรรณ สุวรรณอาภา 2523: 173) และ สุคา พรหมวงศ์ และ เสนีย์ พิทักษ์อรุณพ (2526: 301 - 302)

พัฒนา จันทนา (2526: 36 - 40) ได้เสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ หรือเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ขึ้น อาจทำได้ทั้งภายในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับของ สิริวรรณ สุวรรณอาภา และ สุคา พรหมวงศ์ แต่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยแบ่งรูปแบบกิจกรรมไว้ 5 รูปแบบใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูดและการเขียน เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาความคิด ซึ่งครูสามารถจัดกิจกรรมย่อย ดังนี้

1.1 การให้รายงาน กิจกรรมนี้ครูอาจให้นักเรียนพูด บอก เล่า บรรยาย และ เขียนส่ง เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

1.2 การให้อภิปราย เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้นักเรียนช่วยกันขบคิดแก้ไขปัญหา โดยการนำความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข้ออ้างอิงมา เสนอ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่า ข้อความที่จะสรุปนั้น เป็นข้อความที่ถูกต้อง

1.3 การให้แสดงความคิดเห็น หลังจากที่สอนและเรียนคาบเนื้อหาสาระนั้น ๆ แล้ว ครูควรให้นักเรียนได้แสดงออกโดยการพูดหรือเขียน ความคิดเห็นที่นักเรียนแสดงออกต้องให้มีการอ้างอิงหรือยืนยันคาบความรู้ที่ได้เรียนไป ไม่ใช่ให้แสดงความคิดเห็นโดยไม่มีหลักเกณฑ์

1.4 การให้เปรียบเทียบ กิจกรรมนี้ครูอาจจะให้นักเรียนเปรียบเทียบลักษณะ ปริมาณ คุณสมบัติ หรือคุณภาพระหว่างของสองสิ่ง

1.5 การให้บอกเหตุผล ครูอาจตั้งคำถามให้นักเรียนตอบสั้น ๆ หรือตอบเพียงประโยคเดียว เพื่อฝึกนักเรียนให้รู้จักใช้เหตุผล

1.6 การให้อธิบายหรือขยายความ เช่น อธิบายถึงวิธีการสัญลักษณ์ เนื้อเรื่องย่อ หรือเรื่องที่สลับซับซ้อน เป็นต้น กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน

1.7 การให้สรุปใจความสำคัญ เป็นการสรุปเนื้อเรื่องสำคัญที่สอนไปแล้ว อาจทำได้โดยให้นักเรียนบอกสรุปด้วยปากเปล่าหรือให้เขียน

1.8 การให้ยกตัวอย่าง เป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนต้องคิดและพยายามทำความเข้าใจเรื่องที่ครูสอน มิฉะนั้นแล้วจะไม่สามารถยกตัวอย่างได้ เช่น ให้ยกตัวอย่างบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ลักษณะของการกระทำที่ผิดระเบียบประเพณี เป็นต้น

1.9 การให้บอกถึงความสัมพันธ์ เป็นการฝึกให้รู้จักสังเกตและวิเคราะห์ว่า สิ่งต่าง ๆ นั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

1.10 การให้จำแนกหรือจัดประเภท กิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมและสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.11 การให้วิจารณ์หรือการติชม ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นกิจกรรมที่ครูอาจให้นักเรียนวิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องที่สอนไปแล้ว เช่น วิจารณ์พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล

1.12 การให้แต่งเรื่อง กิจกรรมนี้จะทำให้นักเรียนได้คิดทบทวนความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียนให้แม่นยำขึ้น หรือขยายความรู้ให้กว้างขวางขึ้น ครูอาจทำได้โดยตั้งหัวข้อให้เขียน เช่น สังคมไทยในทัศนะของข้าพเจ้า เป็นต้น

1.13 การให้ตั้งปัญหา เป็นการฝึกให้รู้จักคิด เช่น ทำไมการทำลายป่าจึงทำให้เกิดความแห้งแล้ง ฯลฯ

1.14 การให้เสนอวิธีใหม่ เป็นการฝึกให้นักเรียนหาวิธีอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ครูบอก แต่ผลที่เกิดขึ้นจะเป็น เช่นเดียวกับวิธีที่ครูบอกหรือสอน

1.15 การให้ทำโครงการหรือวางแผน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้ ความคิด และฝึกให้รู้จักทำงานอย่างมีหลัก มีระเบียบ และมีแผน

1.16 การให้ประเมินค่า คือ การให้นักเรียนลงความเห็นหรือตัดสินว่า สิ่งที่ได้พิจารณานั้นมีคุณค่าในด้านใด เรื่องใด มากน้อยเพียงใด

2. กิจกรรมเกี่ยวกับการค้นหาความรู้ ความเข้าใจ ครูสามารถจัดกิจกรรมย่อย ดังนี้

2.1 การให้อ่าน เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนอ่านแล้วตีความได้ โดยครูต้องเป็นผู้ตั้งคำถาม เป็นแนวทางให้นักเรียนไปอ่านเพื่อหาคำตอบ

2.2 การให้สอบถามหรือสัมภาษณ์ ข้อควรระวังของกิจกรรมนี้คือ ครูหรือนักเรียนต้องช่วยกันตั้งหัวข้อที่จะไปสอบถามหรือสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า

2.3 การให้ดูหรือสังเกต กิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ความรู้จริงโดยครูเป็นผู้ตั้งหัวข้อว่าจะให้สังเกตอะไร ในเรื่องใด พร้อมทั้งทำแบบฟอร์มการสังเกต และแบบฟอร์มสำหรับการรายงาน ส่วนการดูอาจจะให้ดูภาพยนตร์ โทรทัศน์ การแสดง การปฏิบัติ แล้วให้นักเรียนค้นหาความรู้จากการดูนั้น

2.4 การให้ฟัง เช่น ให้ฟังบทความหรือสนทนาทางวิชาการ โดยครูเป็นผู้กำหนดว่าให้ฟังอะไร เมื่อฟังแล้วจะต้องรายงานด้วยปากเปล่าหรือเขียนสรุปเรื่องสำคัญที่ฟังมา

2.5 การให้ทดลองทำหรือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้หลาย ๆ เรื่อง เช่น ให้ทดลองทำแผนที่ ทดลองปฏิบัติคนเป็นพุทธมามกะ อารามาศิล อารามธรรม และการกราบพระ เป็นต้น

2.6 การให้รวบรวมหรือสะสม เช่น สะสมรูปภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยงานแต่ละชิ้นอาจให้เขียนคำอธิบาย ประวัติ และความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกำกับไว้ด้วย

3. กิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกหัดให้เกิดทักษะหรือความชำนาญ ครูสามารถจัดกิจกรรมย่อยได้ดังนี้

3.1 การให้อ่าน ครูอาจให้นักเรียนอ่านเนื้อหาในแบบเรียนก่อนการเรียนการสอน เพื่อฝึกทักษะในการอ่านและการจับใจความสำคัญของเรื่อง ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการทำ ความเข้าใจในบทเรียน

3.2 การให้หัดคิด ทำได้โดยการให้ทำแบบฝึกหัด เพราะแบบฝึกหัดจะส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดหาคำตอบของปัญหาหรือคำตอบของคำถามที่ครูตั้งให้

3.3 การให้ทำหรือปฏิบัติ อาจทำได้โดยการจำลองสถานการณ์ให้นักเรียนได้ลงมือทำหรือปฏิบัติ เช่น การเลือกตั้ง

4. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างหรือประดิษฐ์ กิจกรรมนี้จะส่งเสริมความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความชำนาญทางฝีมือ ความคิดริเริ่ม และความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ เช่น ให้ทำ

ป้ายนิเทศ จักรนิทรรศการ วาดภาพ การประพันธ์เพลง แต่งบทร้อยแก้ว ร้อยกรอง เป็นต้น

5. กิจกรรมการแสดงละคร ช่วยทบทวนความรู้ ความจำ ความเข้าใจและความคิด ในเรื่องที่เรียนจะทำให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น กิจกรรมนี้ผู้แสดงจะต้องรู้ล่วงหน้าว่าตนจะแสดง บทอะไร เป็นใคร เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมก่อนแสดง

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 45 - 48) ได้ให้แนว การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยแบ่งเป็น 3 ชั้นคอนใหญ่ ๆ และในแต่ละชั้นคอนได้เสนอ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนพอสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมชั้นนำ เป็นกิจกรรมมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต ทบทวนความรู้เดิม การแปล ความหมาย และการตั้งสมมติฐาน กิจกรรมนี้อาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การทบทวน การทดสอบ ก่อนเรียน การแนะนำหนังสือใหม่ การอภิปรายสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือนิทาน การอภิปรายสื่อ การเรียนการสอนใหม่ ๆ การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น แผนที่ นิทาน รูป - ประโยค แผนภูมิ การให้ชมฟิล์มสคริปและภาพยนตร์เจียบ การตั้งสมมติฐาน

2. กิจกรรมขั้นพัฒนาการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักเปรียบเทียบ จำแนก สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ ทดสอบสมมติฐาน และคาดคะเนเหตุการณ์โดยแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย 4 อย่าง คือ

2.1 กิจกรรมขั้นรวบรวมข้อมูล เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนสังเกต ทบทวน ความรู้เดิมและแปลความหมาย รูปแบบกิจกรรมได้แก่ การใช้แผนที่ การใช้แผนสถิติ การสำรวจ การใช้ตาราง การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาออกสถานที่ การใช้ครรชนี หัวเรื่องและหัวเรื่อง ย่อ การค้นคว้าในห้องสมุด การเรียนแบบศูนย์การเรียน

2.2 กิจกรรมขั้นจัดระบบและสรุป กิจกรรมขั้นนี้มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักเปรียบเทียบ จำแนกประเภท และสรุปหลักการทั่ว ๆ ไป รูปแบบการจัดกิจกรรมขั้นนี้ ได้แก่ การทดสอบ สมมติฐาน การเขียนโครงร่าง การเขียนแผนภาพและแผนภูมิ การสรุป การทำเส้นโครงร่าง แผนที่ให้สมบูรณ์ การบันทึกข้อมูลลงแผ่นการ์ด การบันทึกเทป

2.3 กิจกรรมขั้นนำไปใช้ มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักสรุป การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การทดสอบสมมติฐานและการคาดคะเนเหตุการณ์ รูปแบบการจัดกิจกรรมขั้นนี้ได้แก่ การทำแผนที่ กราฟและแผนภูมิ การให้ทำแบบตรวจคำตอบ การให้สรุป การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ การแสดง การสาธิต การเล่นเกมจำลองสถานการณ์

2.4 กิจกรรมการสร้างสรรคและการแสดงออก กิจกรรมชั้นนี้มุ่งให้ผู้เรียน แปลความหมาย วิเคราะห์และสังเคราะห์ รูปแบบกิจกรรมชั้นนี้ ได้แก่ การแสดงนาฏกรรม การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละครใบ้ การเขียนบทความ การจัดการแสดง การเล่นเกม จังหวะ

3. กิจกรรมขั้นสรุป (Concluding Activities) เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จัก การสรุป การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน รูปแบบการจัดกิจกรรม ได้แก่ การทำ แบบทดสอบโปรแกรม การทำงานกลุ่ม การเขียนโปรแกรม การอภิปรายกลุ่มย่อย การทำสมุดปก หนังสือพิมพ์คัด การบันทึกพัฒนาการของตน การสอบ

จากแนวการจัดกิจกรรมของนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ นับเป็นประโยชน์แก่ครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเพื่อให้การเรียน การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุจุดหมายของหลักสูตร ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้อง รู้จักพิจารณาเลือกใช้และรู้จักคัดแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหา สถานการณ์ และวิถีภาวะ ของผู้เรียน

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้นักเรียน

ความหมายและความสำคัญของค่านิยม

ความหมายของค่านิยม

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายค่านิยมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สุนทร โคมิน (2522: 17) ให้ความหมายค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นลักษณะความ เชื่อ ที่มนุษย์แต่ละคนยึดถือไว้เป็นหลักปฏิบัติ ค่านิยมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคลและมีลักษณะที่ สามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้

ระปะนีย์ นาครทรรพ (2522: 37) ให้ความหมายค่านิยมว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งสำคัญขั้นมูลฐานที่ทำให้บุคคลตัดสินใจว่าควรจะทำหรือไม่ควรจะทำ พฤติกรรมหรือการแสดง ออกต่าง ๆ ข้อมขึ้นกับลักษณะค่านิยมที่บุคคลมีอยู่ ค่านิยม เป็นเรื่องของความคิดในสิ่งที่ควรจะเป็น ซึ่งคนส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกัน

ประสาร มาลากุล ณ อุทยาน (2523: 45) ให้คำอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและค่านิยมของคนไว้ว่า ทัศนคติและค่านิยม (Attitudes and Values) นั้นมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคมและกับพัฒนาการของตัวบุคคลเอง ทัศนคตินี้อาจมีอิทธิพลต่อการแสดงออกและอาจทำให้ความสัมพันธ์ของเรากับคนอื่น กับกลุ่ม และกับสังคมส่วนรวม เป็นไปอย่างราบรื่นหรือขัดแย้ง เป็นปัญหา ส่วนค่านิยมก็เป็นหลักที่ควบคุมการรับรู้ การตัดสินใจ การเลือก และการสนองตอบต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคล

พจนานุกรมศัพท์ สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524: 411 - 412) ให้ความหมาย ค่านิยมว่า ค่านิยม คือ วิสัยสามารถของสิ่งใดก็ตามที่เชื่อว่าสนองความปรารถนาของมนุษย์ได้หรือคุณสมบัติของสิ่งใดก็ตามซึ่งทำในสิ่งนั้น เป็นประโยชน์น่าสนใจแก่บุคคลหรือกลุ่ม คำนี้อาจต่างจากคำว่า รรถประโยชน์ (Utility) เพราะค่าขึ้นอยู่กับความเชื่อของมนุษย์ ของอย่างหนึ่งซึ่งโดยเนื้อแท้ไม่มีรรถประโยชน์อย่างใดเลย อาจเป็นที่ยอมรับว่ามีค่าสูงส่งได้ เพราะมนุษย์เชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับคน นอกจากนี้ของอย่างเดียวกันอาจจะมีค่าสำหรับแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เราจึงไม่สามารถวัดออกมาได้แน่นอนว่าของนั้นมีค่าอย่างไร ในทางสังคมวิทยานิยมใช้คำ "คุณค่า" หรือ "ค่านิยม" ให้ หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง

สาโรช บัณฑิต (2527: 15) ให้ความหมายค่านิยมว่า ค่านิยม หมายถึง สภาพ (หรือ การกระทำ) บางประการที่เราเชื่อ (หรือนิยามนั่นเอง) ว่า ควรยึดถือหรือยึดมั่น เพื่อจะได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของสังคมหรือของตัวเราเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2530: 1) ให้ความหมายค่านิยมว่า ค่านิยม หมายถึง "สิ่ง" ที่คนสนใจ สิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ

เจมส์ คัมเบลล์ วานเดอร์ แซนเดน (James W. Vander Zanden 1965: 64) ให้ความหมายค่านิยมว่า ค่านิยม หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวคิดที่บุคคลใช้ในการประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ อันได้แก่ สิ่งของ ความคิด การกระทำ ความรู้สึก และเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะสัมพันธ์กับความปรารถนา ความดีงาม หรือความถูกต้องเหมาะสม ค่านิยมจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง

ความดีความงาม ความมีศีลธรรมจรรยา และความมีคุณค่าได้

จาก "Dictionary of Education" ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 636) เป็นบรรณาธิการได้ให้ความหมายคำนิยามว่า คำนิยาม หมายถึง คุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลได้พิจารณาแล้วว่า มีความสำคัญในแง่ของจิตวิทยา สังคม จริยธรรม หรือสุนทรียศาสตร์ เป็นระบบความเชื่อที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งทำให้บุคคลนั้นรู้สึกถึงความมั่นคง ปลอดภัย หรือรู้สึกว่าตนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ

ลี เอแมน ไชวาร์ค เมริงเจอร์ และ จอห์น แพทริก (Lee. Ehman, Howard Mehlinger and John Patrick 1974: 258) ให้ความหมายว่า คำนิยาม คือ มาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจว่าสิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่งดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด มีความสำคัญหรือไร้ค่า ชอบมากหรือชอนน้อย และสิ่งนั้น (Object) อาจมีหลายรูปแบบ เช่น การตัดสินใจ ตัวบุคคล แนวคิด พฤติกรรม เป็นต้น

ลูคลี ดูเบอร์แมน และ ไคลตัน เอ ฮาร์ทจิน (Lucile Duberman and Clayton A. Hartjen 1979: 42) ให้ความหมายคำนิยามว่า คำนิยาม คือ การรับรู้หรือแนวคิดของบุคคลว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา มีคุณค่า น่าดึงดูดใจ เป็นสิ่งที่ดี หรือเป็นสิ่งที่น่าพึงพอใจ ซึ่งคำนิยามนี้จะทำให้มองเห็นทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลได้ชัดเจนขึ้น

แจค อาร์ เฟรนเคิล (Jack R. Fraenkel 1980: 215 - 216) ให้ความหมายคำนิยามว่า คำนิยาม คือ ความคิดหรือมโนทัศน์ของบุคคลในสิ่งที่บุคคลนั้นเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต คำนิยามมีไว้เพียงแต่คงอยู่ในประสบการณ์ของแต่ละคน แต่อยู่ในจิตใจของคนซึ่งจะปรากฏให้เห็นจากคำพูดและการกระทำของเขา คำนิยามเป็นมาตรฐานของพฤติกรรม ความสวยงาม ความมีประสิทธิภาพ หรือคุณค่าที่บุคคลเห็นสมควรยึดถือ หรือพยายามที่จะเก็บรักษาไว้

จากความหมายของคำนิยามที่นักการศึกษา นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาของไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ พอสรุปได้ว่า คำนิยาม หมายถึง แนวคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า น่าปรารถนา น่ายกย่อง มีความถูกต้อง เหมาะสม และมีความสำคัญต่อชีวิต ควรค่าแก่การยึดถือหรือประพฤติปฏิบัติ

ความสำคัญของค่านิยม

นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยามีความเชื่อว่า ค่านิยมมีความสำคัญเป็นอย่างมากคือวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม เพราะค่านิยมทำหน้าที่เป็นตัวนำ เป็นเครื่องชี้แนวทางให้บุคคลเลือกประพฤติปฏิบัติหรือเลือกอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน 2526: 332) ความแนวความคิดและประสบการณ์ที่คนเห็นว่าดี ถูกต้อง คุ้มค่า ควรแก่การเลือกประพฤติปฏิบัติ ค่านิยมจะเปลี่ยนแปลงได้ความสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนจนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (นีออน กลิ่นรัตน์ 2525: 2.) ค่านิยมมีหน้าที่และความสำคัญอย่างมากคือการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม ดังเช่น ประการแรก ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของคนเรา กล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของเราว่า เราควรจะทำหรือไม่ควรจะทำในสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ และค่านิยมจะช่วยทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติการค้าต่าง ๆ ทั้งของตัวเองและของผู้อื่น

ประการที่สอง ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง ซึ่งบุคคลจะเลือกเดินทางไหนนั้นค่านิยมหรือระบบค่านิยมที่บุคคลมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เขา

ประการที่สาม ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจหรือหลักค้ำของบุคคล เช่น บุคคลที่มีค่านิยมชมชอบในการมีอายุยาวนานหรือสุขภาพดี ก็จะมีแรงผลักดันให้อยากออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการบริโภคอาหาร บุคคลที่มีค่านิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็มักจะมี ความขยันขันแข็งและ เพียรพยายามในการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่ง เงินทองและสิ่งของที่คนพึงปรารถนา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2530: 8) ประการที่สี่ ค่านิยมทำหน้าที่คุ้มกันมิให้บุคคลประพฤติผิดระเบียบของสังคม หรือทำหน้าที่ค้ำประกันควบคุมพฤติกรรมของบุคคลนั่นเอง (เพ็ญแข ประจวบจันทน์ และ อ้อมเดือน สดมณี 2529: 19)

ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีความสำคัญคือการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล และผลของพฤติกรรมของบุคคล เป็นตัวการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก็มีส่วนทำให้ค่านิยมใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เหมือนกัน หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ ค่านิยมเป็นได้ทั้งเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ค่านิยมจึงมีความสำคัญมาก เพราะส่งผลกระทบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของสังคมและ

ความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีระบบค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ความสามัคคี ความกระตือรือร้น ความคิดสร้างสรรค์ ความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อ และความคิดพึ่งตนเอง เป็นต้น (เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2530: 87) ดังนั้นค่านิยมที่สังคมยึดถือ ย่อมก่อให้เกิดประชาชนในสังคมนั้นมีบุคลิกลักษณะที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าสังคมใด มีระบบค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น ขาดระเบียบวินัย เกียจคร้าน ไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี และขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ย่อมก่อให้เกิดประชาชนในสังคมนั้นมีบุคลิกลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้าหรือไม่ประสบผลสำเร็จ ประเทศชาติขาดความมั่นคง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างเสริมและพัฒนาบุคคลให้มีค่านิยมที่เหมาะสม เอื้อต่อการพัฒนาอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา

ประเภทของค่านิยม

นักการศึกษาหลายท่านจำแนกประเภทของค่านิยมไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น

พินส์ หันนาคินท์ (2526: 29) แบ่งประเภทของค่านิยมไว้ 2 ประเภทคือ

1. คุณค่าในด้านการใช้สอยหรือเป็นเครื่องมือ (Instrumental Values)

หมายถึง คุณค่าที่เกิดขึ้นจากการที่เราจะใช้เพื่อให้เกิดผลอย่างอื่นสืบตามมา

2. คุณค่าภายใน (Intrinsic Values) หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองของสิ่งต่าง ๆ ค่านิยมนั้น ๆ มีอยู่ในตัวของมันเองไม่ได้พึ่งสิ่งอื่นและมีลักษณะโคจรเฉพาะของมัน

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2526: 333) แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ค่านิยมส่วนบุคคล เป็นค่านิยมที่บุคคลเลือกอย่างมีอิสระไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น ความงาม ความสงบสุขทางใจ ความขยัน เป็นต้น

2. ค่านิยมด้านสังคม เป็นค่านิยมที่จะเป็นแนวทางชี้แนะการปฏิบัติของบุคคลต่อคนอื่น โดยคำนึงถึงผู้อื่นและการยอมรับที่สถานสังคม เช่น ความกตัญญูรู้คุณ การช่วยเหลือผู้อื่น ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นต้น

สโรช บัวศรี (2527: 27 - 28) แบ่งค่านิยมคามการยึดถือพระผู้เป็นเจ้าหรือพระศาสดาเป็นหลัก แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ค่านิยมที่เป็นศีลธรรม (Morality) หมายถึง ค่านิยมที่เป็นศีลและธรรม โดยเฉพาะหรือได้แก่ Moral Values และ Ethical Values โดยเฉพาะ ซึ่งถือเอาว่าพระศาสดาหรือพระผู้เป็นเจ้าได้กำหนดไว้ให้แล้ว

2. ค่านิยมที่เป็นข้อตกลง (Convention) หมายถึง ค่านิยมที่ประชาชนในชาติได้ตกลงเห็นชอบ กำหนดกันขึ้นเองไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมตามยุคตามสมัย อันได้แก่ ธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ วินัย กฎหมาย ฯลฯ

แต่ถ้าแบ่งโดยยึดเอาวิชาชีพ (Profession) เป็นหลักสำคัญก็อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทเช่นกันคือ

1. ค่านิยมพื้นฐาน (Basic Values) ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้

1.1 ค่านิยมที่เกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Values)

1.2 ค่านิยมที่เกี่ยวกับคุณธรรม (Ethical Values)

1.3 ค่านิยมที่เกี่ยวกับธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม (Cultural Values)

1.4 ค่านิยมที่เกี่ยวกับกฎหมาย (Legal Values)

2. ค่านิยมวิชาชีพ (Professional Values) ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้

2.1 อุดมการณ์ประจำวิชาชีพของคน เช่น นักการศึกษา อาจมีอุดมการณ์

3 ประการคือ บริการ วิจัย และการทำในการใช้ความคิดใหม่

2.2 วินัย ประจำวิชาชีพของคน

2.3 มารยาท ประจำวิชาชีพของคน

2.4 พระราชบัญญัติประจำวิชาชีพของคนโดยเฉพาะ

อีดีวาร์ สปรองเจอร์ (Eduard Spranger 1928 อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ๗ อัญชยา 2523: 48) ได้จำแนกค่านิยมของมนุษย์ออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. ค่านิยมเชิงทฤษฎี (Theoretical Value) ได้แก่ความต้องการค้นพบสิ่งจะเป็นจริง ซึ่งอาจทำได้โดยการสังเกต ทดลองเชิงวิทยาศาสตร์ หรือโดยการใช้เหตุผลเชิงตรรก (Logical Reasoning) ความต้องการจัดรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เข้าเป็นลำดับหรือเป็นระบบ

2. ค่านิยมเชิงเศรษฐกิจ (Economical Value) คือ ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม ธุรกิจ ทรัพย์สิน เงินทอง และการแข่งขันในเรื่องเหล่านี้

3. ค่านิยมเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Value) เกี่ยวข้องกับการแสดงออก และความชื่นชมในความงามและความสัมพันธ์กลมกลืนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ คนครี ศิลปวรรณคดี เป็นต้น

4. ค่านิยมเชิงสังคม (Social Value) ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความเอาใจใส่ สุกพันกับความสุขและสวัสดิภาพของเพื่อนมนุษย์และสังคมส่วนรวม

5. ค่านิยมเชิงการเมือง (Political Value) คือ ความต้องการแสวงหาอำนาจ อิทธิพล และชื่อเสียง

6. ค่านิยมเชิงศาสนา (Religious Value) ได้แก่ ความเชื่อและยึดถือว่าชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล ซึ่งมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนา หรือจุดมุ่งหมายอันสูงสุด (Ultimate Goal) ครอบคลุมอยู่ ซึ่งการตั้งปรัชญาชีวิตก็เป็นไปตามแนวคิดนี้

มิลตัน โรคิช (Milton Rokeach 1979: 48 - 134) แบ่งค่านิยมของบุคคลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทาง (Terminal or Ends Values) คือ ค่านิยมที่แต่ละบุคคลต้องการไปถึง หรือเป็นจุดหมายปลายทางที่บุคคลพึงปรารถนา (Desirable End-States) มี 18 อย่าง ได้แก่ ความสุขสบายในชีวิต การใช้ชีวิตอย่างท้าทาย (An Exciting Life) ความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จ (A Sense of Accomplishment) ความสงบสันติสุขของโลก ความเป็นผู้มีสุนทรียภาพ (A World of Beauty) ความเสมอภาค ความมั่นคงในครอบครัว (Family Security) ความมีเสรีภาพ ความสุข ความสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่ม (Inner Harmony) ความพร้อมทางความรัก (Mature Love) ความปลอดภัยของชาติ การใช้ชีวิตอย่างสบาย (Pleasure) ความอยู่รอด (Salvation) การเคารพตนเอง การได้รับการยอมรับในสังคม (Social Recognition) การมีมิตรที่ดี (True Friendship) และความรอบรู้ (Wisdom)

2. ค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติ (Instrumental or Means Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความเชื่อ หรือความรู้สึกนึกคิดที่เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต มี 18 อย่าง ได้แก่ ความทะเยอทะยาน (Ambitious) การยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น (Broadminded) ความสามารถ (Capable) ความสนุกสนาน (Cheerful) ความสะอาด ความกล้าหาญ (Courageous) การรู้จักให้อภัย (Forgiving) ความโอบอ้อมอารี ความซื่อสัตย์ ความคิดสร้างสรรค์ (Imaginative) การพึ่งพาตนเอง ความมีไหวพริบปฏิภาณ ความมีเหตุมีผล ความรัก (Loving) ความอ่อนน้อม (Obedient) ความสุภาพ ความรับผิดชอบ และการรู้จักควบคุมตนเอง

โรเจอร์ สเทาจ์แซน และ แจค ริกเกย์ (Roger Straughan and Jack Wrigley 1980: 78 - 79) ได้อธิบายรูปแบบของค่านิยมไว้ดังนี้คือ

1. ค่านิยมเชิงศีลธรรม (Moral Values) คือ ค่านิยมที่เราใช้ในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ซึ่งจะมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตและความผาสุกของตนเองและผู้อื่น
2. ค่านิยมเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Values) คือ ค่านิยมที่เราใช้ในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ซึ่งมีผลกระทบคือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแบบของความรู้สึกนึกคิด
3. ค่านิยมเชิงสังคม (Social Values) คือ ค่านิยมที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรม และผลของพฤติกรรมในส่วนที่มีผลกระทบคือแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มและชุมชน
4. ค่านิยมเชิงศาสนา (Spiritual Values) คือ ค่านิยมที่เราใช้ในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ซึ่งมีผลคือการช่วยให้บุคคลบรรลุเป้าหมายหรือเห็นคุณค่าของชีวิต
5. ค่านิยมเชิงสติปัญญา (Intellectual Values) คือ ค่านิยมที่คนยึดถือความสามารถด้านสติปัญญา เป็นหลักในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม จะช่วยให้บุคคลได้มองเห็นภาพรวมของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่อยู่รอบตัว ธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1966: 42 อ้างถึงใน Jack L. Nelson and John U. Michaelis 1980: 174) ได้จำแนกค่านิยมออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ค่านิยมทางพฤติกรรม (Behavioral Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในห้องเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความสุภาพอ่อนโยน รู้จักกาลเทศะ และมีใจยุติธรรม

2. ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ (Procedural Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวิทยาศาสตร์หรือความจริง และรวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล และเป็นคนช่างคิดช่างสงสัย ชอบแสวงหาความรู้

3. ค่านิยมแห่งชีวิต (Substantive Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ศาสนา ศิลธรรม และค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือ

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปประเภทของค่านิยมได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ค่านิยมที่เป็นเป้าหมายของชีวิต เป็นค่านิยมที่บุคคลแต่ละคนเกิดแรงจูงใจ ความปรารถนา ความต้องการที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางที่ตนปรารถนา เช่น ความสำเร็จในชีวิต ความสะดวกสบาย ความเสมอภาค ความมีเสรีภาพ ความสงบสุขในครอบครัว ความขยันหมั่นเพียร ความมีสุนทรียภาพ ฯลฯ และค่านิยมอีกประการหนึ่งคือ ค่านิยมที่เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน เป็นค่านิยมที่บุคคลยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อความสงบสุขแห่งชีวิตในสังคม เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความสามัคคี ความมีเหตุผล ความสะอาด ความโอบอ้อมอารี ความกตัญญู รู้คุณ เป็นต้น

ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ

การพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมของคนในสังคมไทย และมีผลกระทบคือความขัดแย้งในการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือบุคคลหันมานิยมในวัตถุมากขึ้นทำให้เกิดการค้ำคะนอง ขวัญ ขว้างค้ำคะนอง เห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์ส่วนตัว การเอาชนะ ใช้ความรุนแรง ความเคียดแค้น ความสะดวกสบายต่าง ๆ ในชีวิต (สมชาย พุ่มสะอาด 2532: 55) เพื่อให้ได้มาซึ่งเงิน อำนาจ อิทธิพล ตำแหน่ง หน้าที่ และลาภยศ

สรรเสริญ (สุนทรวิวัฒน์ 2527: 20 - 21) สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลบางคนเกิดความสับสน ในคุณค่าที่ยึดถืออยู่ว่าจะควรจะทำอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร จึงจะถูกคือและเหมาะสม

ปัญหาดังกล่าวล้วน เป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งเกิดจากค่านิยม และความต้องการที่แตกค่างกัน อันสืบเนื่องมาจากความคิดหรืออุดมการณ์ไม่ตรงกัน จึงก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม (ประนอม เศษชัย 2531: 2) ทำให้สังคมขาดความสงบสุข และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ นับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุนี้จึง เป็นความจำเป็นที่รัฐบาลจะได้ประกาศชวนเชิญให้ประชาชนร่วมกัน เสริมสร้าง ปกป้อง และปฏิบัติค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ เพื่อให้ประชาชนได้มีสิ่งยึดเหนี่ยวและมีแนวปฏิบัติ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสำหรับคนในชาติ คือ

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติความคุณธรรมของศาสนา
5. การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ในขณะที่เดียวกันคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้วางแนวทางปฏิบัติค่านิยมพื้นฐานไว้จำนวน 62 ข้อ (ภาคผนวก หน้า 171) และให้ความหมายของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไว้ดังนี้

การพึ่งตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำภารกิจ ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยราบรื่นไม่เดือดร้อน สามารถหาปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพมาได้ด้วยความสามารถของตนเอง ไม่เป็นภาระให้ผู้อื่นต้องคอยอุปถัมภ์สงเคราะห์

ขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมีมานะพยายามในการประกอบงานที่สุจริตด้วยความขยันขันแข็ง ออกหน้า เอาใจใส่อยู่เป็นนิจ และเสมอต้นเสมอปลาย โดยใช้สติปัญญาเพื่อให้งานที่ทำบรรลุผลสำเร็จภายในเวลาอันสั้น และได้รับผลดีสูงสุด นอกจากนั้นยังรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

ความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความสำนึกและการปฏิบัติหน้าที่ของคนทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัว ภารกิจที่ได้รับมอบหมายและภารกิจทางสังคม โดยจะต้องกระทำจนบรรลุผลสำเร็จ ไม่หลีกเลี่ยงภาระดังกล่าวและยอมรับผลในการกระทำของตน

การประหยัดและออม หมายถึง การรู้จักใช้รู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรทั้งส่วนบุคคลและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนบุคคลและสังคม

การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย ข้อตกลง ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของคนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

การปฏิบัติค่านิยมของศาสนา หมายถึง การให้ประชาชนมีศรัทธาและยึดถือปฏิบัติในแบบแผนความประพฤติที่ตั้งอยู่ในความดีงาม และหลักธรรมของศาสนา

ความรักชาติ หมายถึง การมีความรักไทย นิยมไทย สำนึก และภูมิใจในความเป็นคนไทย มีความผูกพันห่วงแหนมาตุภูมิ มุ่งมั่นส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งการรักษาเกียรติภูมิของชาติ

ความรักสถาบันศาสนา หมายถึง การมีความรัก ความภูมิใจ ความศรัทธา ในศาสนาที่ตนนับถือ รู้แก่นแท้ของศาสนา และยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติตนเพื่อพร้อมที่จะดำรงไว้ซึ่งสถาบันศาสนา

ความรักพระมหากษัตริย์ หมายถึง การมีความจงรักภักดี และศรัทธาในพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526: 221, 2530: 25 - 103)

เพื่อความสอดคล้องกับค่านิยม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2530: 7) จึงได้จัดประเภทของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ออกเป็น 3 ประเภท ตามระดับความเกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมเกี่ยวกับตนเองหรือค่านิยมด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ค่านิยมการพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และมีความรับผิดชอบ และค่านิยมการประหยัดและออม
2. ค่านิยมเกี่ยวกับสังคมหรือค่านิยมด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย และค่านิยมการปฏิบัติความคุณธรรมของศาสนา
3. ค่านิยมเกี่ยวกับชาติหรือค่านิยมด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ ค่านิยมความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ตามปรัชญาที่ส่งผลถึงความมั่นคงของชาติ

วิธีการพัฒนาค่านิยม

การพัฒนา เป็นการเสริมสร้างความเจริญหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่บุคคล โดยไม่ใช้การบังคับหรือการวางเงื่อนไขจากภายนอก (พนัส หันนาคินทร์ 2526: 78) ซึ่งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถทางความคิดในการคิดแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ด้วยตนเอง และมีเวลาพอที่จะพัฒนาขึ้นเป็นคุณสมบัติของตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งระดับขั้นตอนการพัฒนาค่านิยมไว้ดัง เช่น

พนัส หันนาคินทร์ (2526: 126) แบ่งขั้นตอนการพัฒนาและปลูกฝังค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน

คือ

1. สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมหรือจริยธรรมนั้น
2. ให้ความรู้ถึงองค์ประกอบและวิธีการปฏิบัติตัวให้ เป็นไปตามค่านิยมและจริยธรรมนั้น ๆ
3. ให้มีการปฏิบัติตามค่านิยมหรือจริยธรรมนั้น ๆ และหากเป็นไปได้ก็ควรพยายามปลูกฝังให้ เป็นนิสัยประจำตัวต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 6) แบ่งขั้นตอน เพื่อปลูกฝังค่านิยมจริยธรรมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นให้รู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และพฤติกรรมโดยบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม
2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำความกระจ่างตนเองในค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม

3. ชั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ

ไกรบุษย์ ศิริพูล (2531: 106) เสนอขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมไว้ 3 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ค่านิยมนั้น ๆ โดยวิธี ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ชูค เกียรติกล่อมชักจูง และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม โดยใช้หลักและวิธีการ เช่น สอนจากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องยาก จากสิ่งใกล้ตัวไปหาไกลตัว และจากรูปธรรมไปหานามธรรม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติค่านิยม

หลุยส์ อี แรธส์ เมอร์ริล ฮาร์มิน และ ซิดนีย์ บี ไชมอน(Louis E. Raths, Merrill Harmin and Sidney B. Simon 1966: 28 - 30) ได้แบ่งกระบวนการกระจำง ค่านิยม ออกเป็น 3 ชั้น คือ

การเลือก (Choosing) ชั้นคอนนี้แบ่งเป็นชั้นคอนย่อย 3 ชั้น คือ

1. การเลือกโดยอิสระเสรี ชั้นนี้บุคคลจะเลือกค่านิยมอย่างอิสระจากความจริง ที่คนประสพ และเหตุผลที่คนเห็นว่าถูกต้อง
2. มีทางเลือกหลาย ๆ ทาง เปิดโอกาสให้ได้มีทางเลือกมากกว่า 1 ทางเลือก
3. ให้โอกาสคิด พิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง โดยคัดลिनจากความสำคัญและ ความพึงพอใจ

การเห็นคุณค่า (Prizing) ชั้นนี้แบ่งออกเป็นชั้นคอนย่อย 2 ชั้นคอนคือ

4. ยอมรับ และพอใจที่ได้เลือกค่านิยมนั้น
5. เค็มใจที่จะยืนยันการคัดลिनใจ เลือกค่านิยมของตนอย่างเปิดเผย

การปฏิบัติ (Acting) ชั้นนี้แบ่งออกเป็นชั้นคอนย่อย 2 ชั้นคอน คือ

6. กระทำหรือปฏิบัติตามที่คนคัดลिनใจ เลือก

7. กระทำหรือปฏิบัติพฤติกรรมนั้นซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นนิสัย

ซิดนีย์ ไชมอน (Sidney Simon 1973 อ้างถึงใน Rod Farmer 1983: 53)

ได้เสนอการพัฒนาค่านิยมแก่นักเรียนสำหรับครูสังคมนาวิชาไว้ 3 ระดับคือ

ระดับที่ 1 เป็นระดับบ่อนข้อเท็จจริง ระดับนี้นักเรียนจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงจากครู และจะจำข้อเท็จจริงไว้

ระดับที่ 2 เป็นระดับสร้างมโนทัศน์และทำความเข้าใจ ระดับนี้นักเรียนจะรู้จัก เปรียบเทียบ รู้ความแตกต่าง และรู้จักใช้เหตุผลในการแยกแยะข้อมูล

ระดับที่ 3 เป็นระดับเกิดค่านิยม นั่นคือนักเรียนสามารถสะท้อนค่านิยมของตนเองได้ สามารถตัดสินใจผลการกระทำได้

ไรค ฟาร์เมอร์ (Rod Farmer 1983: 54) เสนอทฤษฎีการพัฒนาค่านิยมของ เพียร์เจ และ ไคลเบอร์ก ไว้ 6 ขั้นตอน ที่เรียงลำดับต่อเนื่องกันดังนี้

ขั้นที่ 1 การลงโทษและการให้รางวัล การตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวกับการพัฒนา จริยธรรมขึ้นอยู่กับพื้นฐาน 2 ประการคือ ประการแรกการหลีกเลี่ยงจากการถูกลงโทษ และ ประการที่สองคือ การปรารถนาที่จะได้รับรางวัล

ขั้นที่ 2 การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การตัดสินใจของบุคคลขึ้นอยู่กับพื้นฐานของ ผลตอบแทนที่ได้รับ

ขั้นที่ 3 ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น บุคคลต้องการให้ผู้อื่นมองเห็นว่า ตนเป็นคนดี หรือต้องการให้คนอื่นคิดในสิ่งที่ดีเกี่ยวกับตนเอง

ขั้นที่ 4 กฎและคำสั่ง การตัดสินใจการกระทำของบุคคล ขึ้นอยู่กับการ เชื่อฟัง เคารพกฎหมาย กฎระเบียบ และอำนาจ

ขั้นที่ 5 ข้อตกลงทางสังคม การตัดสินใจของบุคคลในขั้นนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานข้อตกลง ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ข้อตกลงของคนในสังคมอาจ เปลี่ยนแปลงได้โดยขึ้นอยู่กับผล ประโยชน์ของสังคม

ขั้นที่ 6 หลักการสากล การตัดสินใจของบุคคลสะท้อนให้เห็นความคิดที่ซับซ้อนเกี่ยวกับ นามธรรม ได้แก่ ความเสมอภาค เกียรติภูมิแห่งความเป็นมนุษย์ กฎเกณฑ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความ

มีสิทธิเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน

จากขั้นตอนที่นักวิชาการได้นำเสนอ พอสรุปได้ว่า ในการพัฒนาด้านนิยมนั้นให้แก่ผู้เรียนนั้น มีขั้นตอนใหญ่ ๆ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเลือก เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ เพื่อเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและปฏิบัติตาม
2. ขั้นเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจที่จะยอมรับค่านิยม นั้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม
3. ขั้นปฏิบัติ การเลือกประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนได้ตัดสินใจ เลือกโดยตั้งอยู่บน พื้นฐานของค่านิยมที่อาศัยกฎหมาย ระเบียบทางสังคม จารีตประเพณี

จากขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์นั้น นักการศึกษาทั้งไทย และต่างประเทศได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาด้านนิยมนั้นให้แก่ผู้เรียนต่าง ๆ กัน ดังต่อไปนี้

ชัยพร วิชชาวุธ และธีรพร อูวรรณไพ (2525: 24 - 35) เสนอวิธีการปลูกฝัง จริยธรรมไว้ 4 รูปแบบคือ

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจำจูงค่านิยม อาศัยแนวความคิดพื้นฐานของ นักทฤษฎี V C (Value Clarification) เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกกระจำจูงในความ เชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมของตนเอง วิธีการนี้ครูทำหน้าที่ปลูกฝังค่านิยมด้วยการชี้แนะ เพื่อให้เกิด ความนึกคิดและเป็นไปตามเกณฑ์ 7 ประการของกระบวนการค่านิยมคือ

1. เกิดจากการเลือกของคนอย่างอิสระหรือเปล่า
2. ได้พิจารณาทางเลือกอื่นหรือเปล่า
3. ได้พิจารณาผลของทางเลือกต่าง ๆ หรือเปล่า
4. มีความภูมิใจหรือยินดีในสิ่งที่ตน เลือกหรือเปล่า
5. จะยืนยันการตัดสินใจ เลือกของคนอย่างเปิดเผยหรือไม่
6. จะทำตามที่ตนตัดสินใจ เลือกหรือไม่
7. จะกระทำซ้ำอีกหรือไม่

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล อาศัยทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรม คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินใจความถูกต้องด้วยเหตุผลในระดับสูง และอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์ของสังคม กิจกรรมที่เป็นหัวใจของการพัฒนาคือ การอภิปราย ซึ่งมีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอเรื่องราวที่มีความยากแก่การตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 แยกนักเรียนตามความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นตัวละครในเรื่องราวที่เสนอควรหรือไม่ควรทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด และแบ่งกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยนักเรียนที่มีความเห็นแตกต่างกัน

ขั้นที่ 3 อภิปรายกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้ข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าตัวละครควรหรือไม่ควรทำสิ่งที่เป็นประเด็นในการอภิปราย

ขั้นที่ 4 รายงานผลต่อชั้นเรียน และอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของนักเรียนทั้งชั้น

ขั้นที่ 5 สรุปเหตุผลของทั้งสองฝ่ายที่คิดว่าควรทำ และฝ่ายที่คิดว่าไม่ควรทำ

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม อาศัยการปรับพฤติกรรมที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขให้กับผู้เรียน อาจทำได้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

2. กำหนดผลกรรมที่ครูหรือผู้ปลูกฝัง สามารถบันดาลให้เกิดกับผู้กระทำได้

ควรเน้นที่ผลกรรมทางบวกให้มากที่สุด

3. นำพฤติกรรมในข้อ 1 และผลกรรมในข้อ 2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่าเงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม และให้พฤติกรรมไม่พึงปรารถนาไม่ได้รับแรงเสริม

4. ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไขในข้อ 3 แล้วติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

5. ประเมินผลและปรับปรุงเงื่อนไข

4. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม อาศัยตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง ส่วนหนึ่งเกิดจาก

การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น และอีกส่วนหนึ่ง เกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น ดังนั้นหลักสำคัญในการปลูกฝังจริยธรรมตามทฤษฎีนี้คือ การจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ผู้เรียน อาจกระทำได้ดังนี้

1. จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษแก่นักเรียน เช่น เดียวกันกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม
2. จัดอภิปรายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมและความน่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนาของผลกรรมต่าง ๆ
3. จัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกันกับข้อ 2
4. สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยามยกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดี และในขณะเดียวกันประณามผู้กระทำพฤติกรรมไม่ดี เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และจากตัวอย่างการได้รับแรงเสริมและการถูกลงโทษของบุคคลต่าง ๆ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2526: 18 - 21) ได้นำเอาแนวคิดทางทฤษฎีการเรียนรู้แบบการกระทำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน โดยเสนอเป็นขั้นตอนง่าย ๆ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายให้ชัดเจน ในกรณีนี้ครูจะต้องเริ่มจากการกำหนดให้แน่นอนว่าจะพัฒนาจริยธรรมด้านใด
2. พิจารณาความสำคัญหรือความจำเป็นของพฤติกรรมที่ต้องการพัฒนา และพัฒนาทักษะพฤติกรรม ยกเว้นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกันก็อาจพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน
3. จะต้องทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนา เป็นเวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นสมควรจะพัฒนาหรือไม่ หรือใช้ในการเปรียบเทียบถึงผลของการใช้วิธีการปรับพฤติกรรม
4. กำหนดตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษ โดยการสังเกต สัมภาษณ์ หรือออกแบบสอบถามนักเรียน เพื่อให้แน่ใจว่าตัวเสริมแรงหรือตัวลงโทษที่ใช้นั้นได้ผลจริง ๆ
5. ในกรณีที่พฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนายังไม่เกิด ครูอาจทำได้โดยการชี้แนะ พร้อมทั้งให้การเสริมแรงทันทีที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมนั้น

6. ในขณะที่ดำเนินการปรับพฤติกรรมอยู่นั้น จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาตลอดเวลา เพื่อที่จะดูว่าแนวโน้มของพฤติกรรมอยู่ในลักษณะใด ถ้ามีแนวโน้มต่ำลงก็ให้ยุติ และปรับปรุงวิธีการใหม่

7. เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนานั้นสม่ำเสมอ ให้ครูยึดการเสริมแรงทางบวกออกไป โดยวิธีการให้การเสริมแรงบ้างไม่ให้การเสริมแรงบ้าง การทำเช่นนี้จะทำให้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่พัฒนาแล้ว คงอยู่เป็นระยะเวลาานหรือเป็นการถาวร

8. ในขณะที่ดำเนินการปรับพฤติกรรมอยู่นั้น ถ้าปรากฏว่าพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาไม่ดีขึ้น หรือบางครั้งอาจจะเลวร้ายลง ให้ยุติการปรับพฤติกรรมนั้นเสียแล้วหาวิธีอื่นแทน

9. การที่จะปรับพฤติกรรมให้ได้ผล จะต้องกระทำให้สม่ำเสมอ และทำให้เป็นระบบระเบียบ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529: 11 - 137) ได้เสนอรูปแบบการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรมไว้ในหนังสือการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 4 วิธีการใหญ่ ๆ ได้แก่

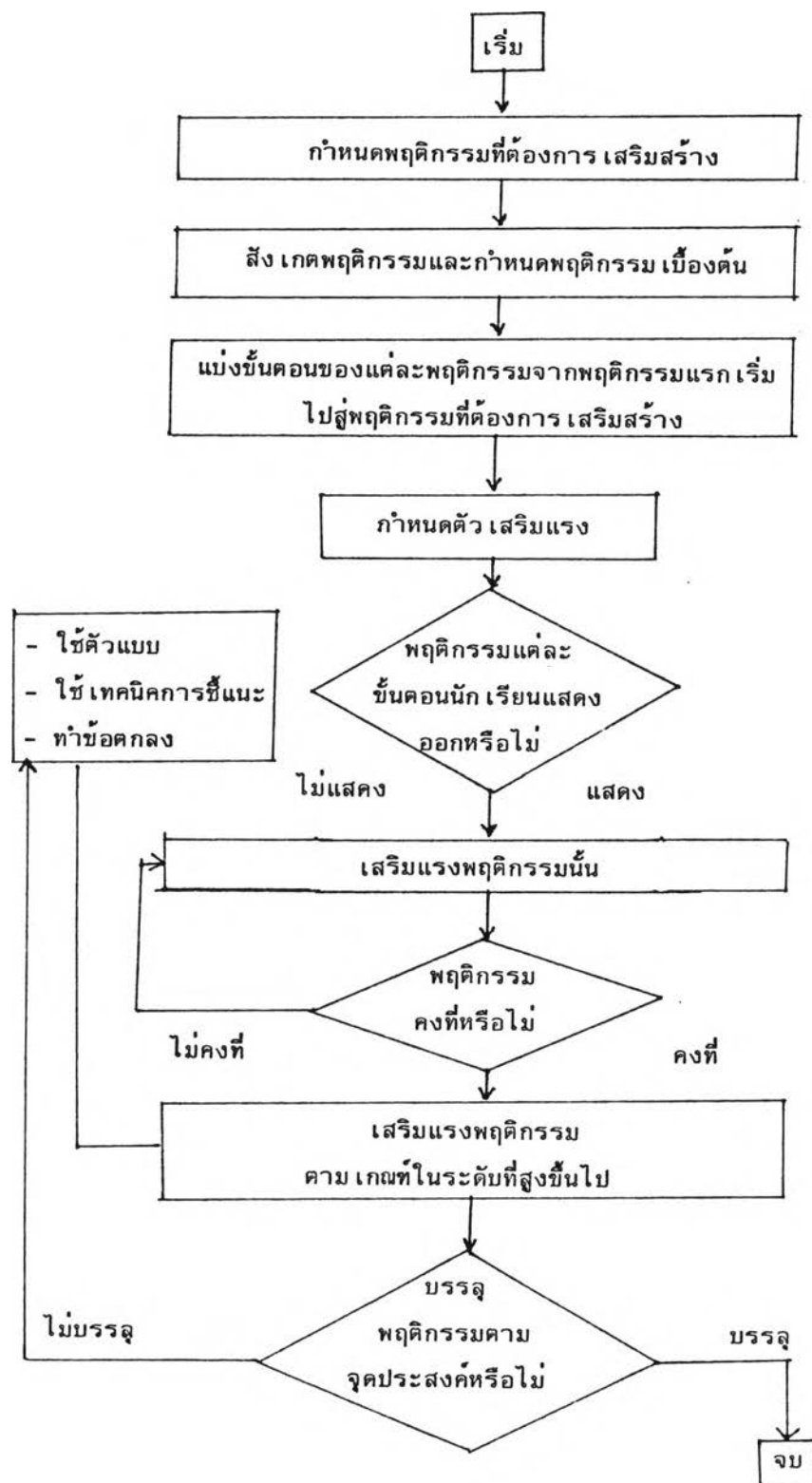
1. การปรับพฤติกรรม ซึ่งมีเทคนิควิธีดังนี้

1.1 เทคนิคที่ใช้เพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่นักเรียนไม่เคยทำมาก่อน ได้แก่

1.1.1 การแต่งพฤติกรรม (Shaping) ซึ่งนำเสนอในรูปของแผนภูมิ

ดังนี้

แผนภูมิแสดงการแต่งพฤติกรรม

(กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2529: 15)

1.1.2 การใช้ตัวแบบ (Modeling) มีหลักในการดำเนินการใช้

ดังต่อไปนี้

1.1.2.1 ตัวแบบควรมีอายุ เพศ และความเป็นอยู่ใกล้เคียง

กับผู้สังเกตตัวแบบ

1.1.2.2 ตัวแบบควรมีมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป และควรมีทั้ง

สองเพศ ตลอดจนอายุที่แตกต่างกันแต่ไม่ควรแตกต่างกันมากเกินไป และควรมีอายุใกล้เคียงกับผู้เลียนแบบ

1.1.2.3 ลักษณะของพฤติกรรมที่ทำให้เลียนแบบควรเริ่มจาก

พฤติกรรมง่าย ๆ เพื่อให้ผู้สังเกตจะได้เลียนแบบได้ง่าย

1.1.2.4 เมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์แล้ว

ควรให้การเสริมแรงทางบวกหรือการลงโทษแก่ตัวแบบทันที อันจะทำให้ผู้สังเกตตัดสินใจได้ว่า ควรจะเลียนแบบพฤติกรรมนั้นหรือไม่

1.1.2.5 ลักษณะการเสนอตัวแบบอาจเป็นคนในสภาพเป็นจริง

หรือใช้สื่อก็ได้

1.1.2.6 ถ้าจะให้ได้ผลดียิ่งขึ้น อาจให้การเสริมแรง

ทางบวกแก่ผู้สังเกตที่เลียนแบบนั้นทันที

1.1.2.7 เมื่อพฤติกรรมที่ผู้สังเกต เลียนแบบ เกิดขึ้นอย่าง

สม่ำเสมอแล้วจึงค่อย ๆ เปลี่ยนการเสริมแรงแบบทุกครั้งมา เป็นการเสริมแรงแบบบางครั้ง บางคราว

1.2 เทคนิคที่ใช้เพื่อแต่งพฤติกรรมเดิมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งอาจ

เป็นการทำให้คงอยู่หรือเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมให้มากกว่าเดิม มี 2 แบบคือ

1.2.1 การวางเงื่อนไขผลกระทบ (Contingency Management)

กระทำได้ดังนี้

1.2.1.1 การเสริมแรงทางด้านสังคม ได้แก่การให้คำ

ชมเชย การแสดงท่าทางยอมรับ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.2.1.2 หลักของพรีแม็ค (Premack's Principle)

เป็นการใช้กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุดมาเป็นตัววางเงื่อนไข

1.2.1.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการบอกว่าสิ่งที่นักเรียนกระทำนั้นให้ผลเป็นอย่างไร

1.2.1.4 การใช้เบี้ยอรรถกร (Token Economy) หมายถึง การให้แต้ม ดาว คะแนน หรือเบี้ย หลังจากที่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.2.2 การควบคุมตนเอง มีขั้นตอนในการฝึกหัดนักเรียนดังนี้

1.2.2.1 ให้นักเรียนกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการกระทำด้วยตนเอง

1.2.2.2 ให้นักเรียนสังเกตและบันทึกพฤติกรรมในข้อ

1.2.2.1 ด้วยตนเอง

1.2.2.3 ให้นักเรียนประเมินว่าพฤติกรรมที่กำหนดนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามที่ต้องการหรือไม่

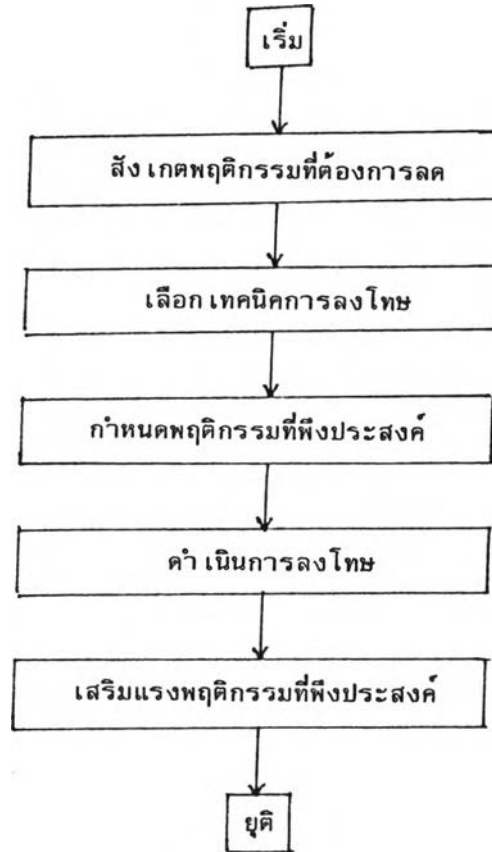
1.2.2.4 ให้นักเรียนเสริมแรงและ/หรือลงโทษด้วยตนเอง

1.3 เทคนิคที่ใช้เพื่อลดความถี่ของพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้น้อยลงหรือหมดไปได้แก่

1.3.1 การลงโทษ (Punishment) ซึ่งแสดงแผนภูมิกระบวนการลงโทษ ดังนี้

แผนภูมิแสดงกระบวนการลงโทษ

(กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2529: 31)

1.3.2 การหยุดยั้ง (Extinction) คือการยุติการให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เคยได้รับการเสริมแรงอันเป็นผลทำให้พฤติกรรมนั้นลดลง และอาจหายไปในที่สุด

1.3.3 การตำหนิ (Repremand) เป็นการให้สิ่งที่ไม่พอใจแก่นักเรียนหลังจากแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงพอใจ มีหลักการดังนี้

1.3.3.1 ตำหนิทุกครั้งนี้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.3.3.2 ต้องตำหนิทันทีที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

1.3.3.3 การตำหนิควรจะตำหนิด้วยเสียงเบา ๆ เพื่อให้ได้ยิน

เพียงสองคนเท่านั้น

1.3.3.4 ในการตำหนินั้นควรจะต้องอ้างถึงความคิดที่จะกระทำ

พฤติกรรมหรือคำหนิที่ทำพฤติกรรมนั้นโดยตรง

1.3.3.5 กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียนแสดงออก

1.3.3.6 ให้การ เสริมแรงกับพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียน

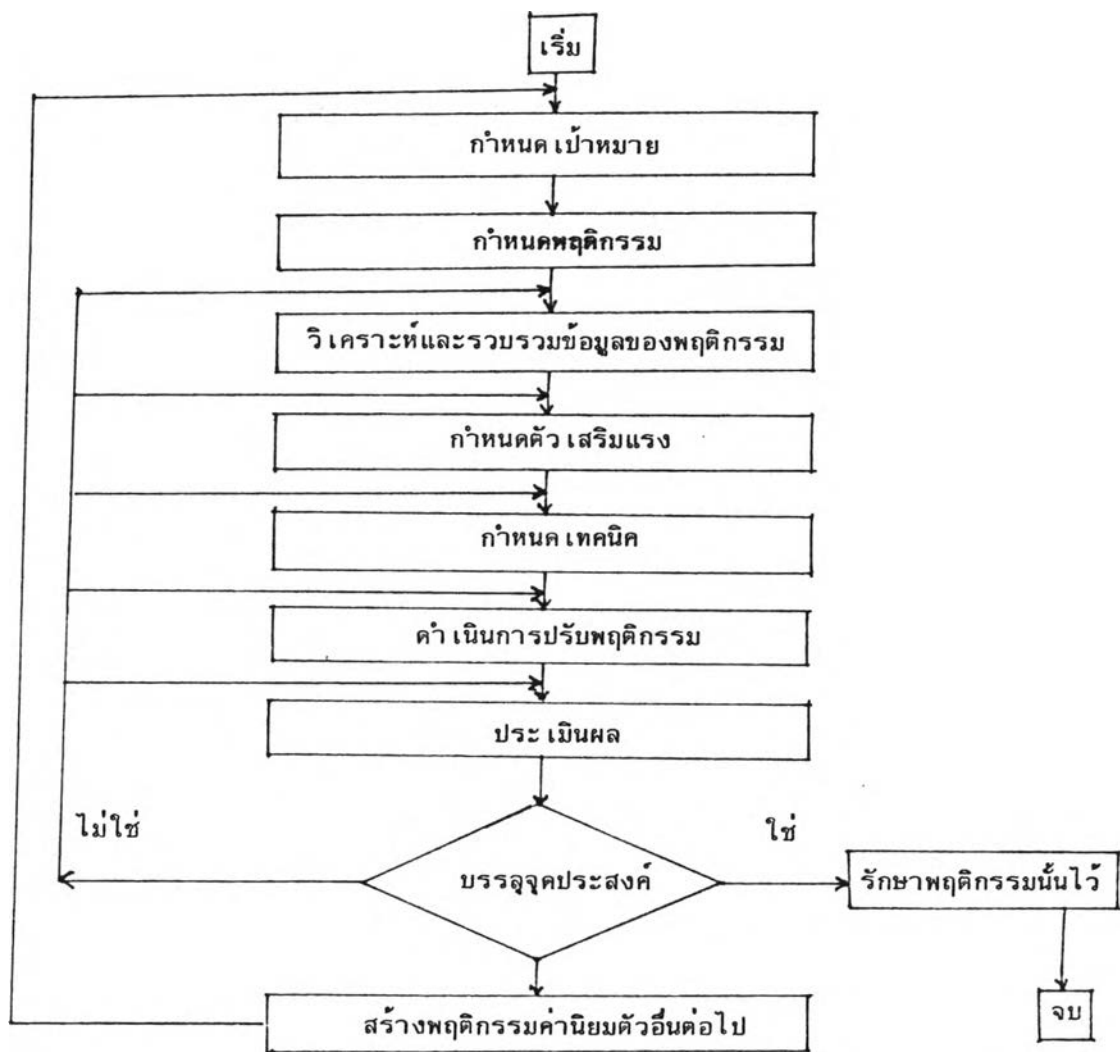
แสดงออก

1.3.4 การแก้ไข เกินกว่าเหตุ (Over Correction) เป็นการแก้ไข พฤติกรรมที่ทำผิดมากกว่าที่กระทำจริง

1.3.5 การปรับสินไหม (Response Cost) เป็นการถอดสิ่งที่นักเรียน หึงพอใจภายหลังจากที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จาก เทคนิคการปรับพฤติกรรมดังกล่าวพอสรุป เป็นแผนภูมิตามกระบวนการปรับ พฤติกรรมได้ดังนี้

แผนภูมิแสดงกระบวนการปรับพฤติกรรม

2. การทำค่านิยมให้กระจ่าง อาศัยตามทฤษฎีการทำความกระจ่างค่านิยม (Value Clarification ค่าย่อ VC) มีวิธีการ 3 อย่างคือ

2.1 กิจกรรมที่ใช้การเขียน (Written Activities) จะใช้กับรายบุคคล หรือกลุ่มก็ได้ โดยใช้แบบฝึกหัดเป็นสื่อกลางมี 6 วิธีคือ

2.1.1 Thought Sheet เป็นวิธีที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนบันทึกบอก พฤติกรรมที่เป็นค่านิยม ก่อนให้บันทึกส่งต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอะไรคือค่านิยม และ สิ่งที่ผู้เรียนจะบันทึกส่งควร เป็นพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากความคิดหรือความรู้สึก เพียงความคิด เดียวหรือความรู้สึกอย่างเดียว

2.1.2 Weekly Reaction Sheet เป็นการให้ผู้เรียนสำรวจ ค่านิยมของตนเองในระยะเวลานึง เพื่อจะได้พิจารณาเกี่ยวกับการใช้เวลา การคิดและ การทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์

2.1.3 Open - ended Question เป็นการถามให้เด็กตอบตาม ความรู้สึกก่อน แล้วจึงตั้งคำถามต่อเนื่องให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อไป

2.1.4 Coding Student Paper วิธีการนี้ได้แก่การตรวจงาน ที่ผู้เรียนทำส่งซึ่ง เป็นงานแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกหรือค่านิยม ถ้าทำถูกต้องใช้เครื่องหมาย บวก ถ้า เป็นข้อความที่ควรแก้ไข ใช้เครื่องหมายลบ วิธีการนี้ไม่ควรใช้ทุกครั้ง และไม่ใช้กับ งานทุกชิ้นที่ให้ผู้เรียนทำ

2.1.5 Time Diary ใช้เมื่อต้องการเน้นเรื่องการใช้เวลา ให้ ผู้เรียนบันทึกคิดต่อกันหลาย ๆ วัน แล้วให้อ่านทบทวนสิ่งที่เขาเขียนอีกครั้ง พร้อมทั้งสรุปว่าได้ เรียนรู้อะไรจากตนเองบ้าง จากการอ่านบันทึกของตนเอง

2.1.6 Value Sheet เป็นแบบฝึกหัดท้ายเรื่องที่ผู้สอนกำหนดให้ ผู้เรียนอ่าน องค์ประกอบที่สำคัญของแบบฝึกหัด ได้แก่ การตั้งคำถามต้องถามนำความคิด ความสนใจ เพื่อกระตุ้นและนำทางไปสู่การคิดของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้โอกาสเลือกคิดอย่าง เสรี จากนั้นจะเป็นคำถามที่นำไปสู่การกำหนดค่าและการปฏิบัติ

2.2 กิจกรรมที่ใช้การถามให้นักเรียนตอบ (Clarifying Response) วิธีการนี้ใช้กับรายบุคคล

2.3 กิจกรรมที่จัดนักเรียนเป็นกลุ่มให้อภิปราย (Discussion Activities)

การอภิปรายแบบนี้ไม่มีการตัดสินคำตอบว่าถูกเพียงคำตอบเดียว ผู้สอนจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนและให้ผู้เรียนพิจารณาตัวเลือก และตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

3. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อาศัยแนวความคิดตามทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning คำย่อ MR.) กิจกรรมที่เป็นหัวใจในการพัฒนาจริยธรรม คือการอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม ประกอบด้วยการวางแผนการสอนเป็น 3 ส่วนคือ

3.1 ปัญหาชั้นมูลฐาน ประกอบด้วยแนวทางการสอนซึ่งครูจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องที่จะสอนให้ เข้าใจเสียก่อน จากนั้นครูกำหนดว่ามีข้อขัดแย้งอะไรบ้าง ในการที่จะเลือกตัดสินการกระทำในเรื่องที่เกิดขึ้นนั้น ปัญหาจะต้องให้นักเรียนเกิดความขัดแย้งหรือไม่เห็นด้วยต่อการกระทำนั้น พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบว่าควรทำอย่างไร เพราะเหตุใด

3.2 ปัญหาที่ให้เลือก จากการกำหนดปัญหาชั้นมูลฐานจะทำให้ข้อขัดแย้งมีมากขึ้น การเสนอแนวทางเลือกเพื่อการตัดสินใจที่จะกระทำอย่างไรอย่างหนึ่ง อาจทำให้นักเรียน เกิดเปลี่ยนใจที่จะทำในสิ่งที่ตนคิดไว้ครั้งแรกไปสู่การกระทำอีกอย่างหนึ่งได้

3.3 คำถามเพื่อตรวจสอบ ครูต้องมีวิธีการในการตั้งคำถามแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนมีปฏิริยาต่อกัน และให้แน่ใจว่าการอภิปรายมุ่ง เฉพาะปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรม ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องราวที่ครูนำมาสอน ครูจะต้องมีวิธีการในการตั้งคำถามแบบต่าง ๆ เพื่อให้ นักเรียนมีปฏิริยาต่อความคิดเห็นของนักเรียนคนอื่น ๆ

4. กระบวนการกลุ่ม ครูมีหน้าที่จัดเตรียมประสบการณ์และใช้คำถามเพื่อประสานงานมากกว่า เป็นผู้บอกริยา บอกเหตุผล และบอกคำตอบ ต้องเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด และคอยกระตุ้นให้นักเรียนมีบทบาทพูดและคิด ซึ่งประสบการณ์ที่ครูจัดให้นักเรียนมี 3 ขั้นตอน คือ

4.1 ชั้นลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ครูเป็นผู้จัดเตรียมไว้ดังกล่าวแล้วข้างต้น คำตอบของนักเรียนจะทำให้ทราบว่านักเรียนควรจะเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.2 ชั้นวิเคราะห์ คือการวิเคราะห์ผลจากการคิดในขั้นที่ 4.1 เป็นการใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละคนรวบรวมขึ้นแล้วบอกแก่กลุ่ม ครูทำหน้าที่ระดมให้ความคิดของทุกคนมาเน้นที่จุดเดียวกัน ดังนั้นคำถามในขั้นนี้จึงมักถามว่า "ทำไม" "อย่างไร"

4.3 ชั้นนำไปใช้ คือการที่ครูเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ถึงขั้นที่ 4.2 แล้วมาใช้

ในการแก้ปัญหาที่ประสบในชีวิตประจำวันทั้งของตนเองและของผู้อื่น ชั้นนี้ครูมักใช้คำถามประเภท "เพื่ออะไร" "เพื่อใคร" มุ่งเน้นประโยชน์ของการกระทำ จากนั้นครูสรุปคำตอบของนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางการนำไปปฏิบัติ

หลุยส์ อี แรธส์ เมอร์ริล ฮาร์มิน และ ซิดนีย์ บี ไชมอน (Louis E.Raths, Merrill Harmin and Sidney B.Simon 1966: 39 - 47) ได้เสนอการพัฒนาค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ด้วยวิธีการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำการเลือกค่านิยมของคนอย่างอิสระเสรี
2. ช่วยให้นักเรียนค้นหาคำตอบและพิจารณาทางเลือกหลาย ๆ ทาง
3. ช่วยให้นักเรียนได้ประเมินผลลัพธ์ที่จะเกิดจากทางเลือกแต่ละทาง
4. ส่งเสริมให้ได้พิจารณาว่าสิ่งใดมีคุณค่าและสนับสนุนให้ยึดถือเป็นค่านิยม
5. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ยืนยันการตัดสินใจเลือกยึดถือค่านิยมนั้น ๆ เป็นของ

ตนเองอย่างเปิดเผย

6. ส่งเสริมให้นักเรียนกระทำ ประพฤติ และทำตามทางเลือกของตนเอง
7. ช่วยให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเลือกเป็นค่านิยมหรือเลือกเป็นรูปแบบในการดำเนินชีวิต โดยการสนับสนุนให้ได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ

แจค อาร์ แฟรงเคิล (Jack R.Fraenkel 1980: 223 - 262) ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมแก่นักเรียนไว้ 7 วิธีด้วยกันคือ

1. การกระจ่างค่านิยมแต่ละบุคคล (Clarifying Personal Values)
2. การบอกลักษณะค่านิยมของคนอื่น (Identifying the Values of Others)
3. การเปรียบเทียบและหาความแตกต่างของค่านิยม (Comparing and Contrasting Values)
4. การพัฒนาความรู้สึกจากสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ (Developing Empathy)
5. การสำรวจความขัดแย้งทางค่านิยม (Exploring Value Conflicts)
6. การให้คำจำกัดความแก่ค่านิยมเฉพาะเรื่อง (Defining Value Term)
7. การประเมินผลและสรุปทางเลือก (Evaluating Recommendations)

ยุทธวิธีการพัฒนาค่านิยมทั้ง 7 วิธีนี้ แจค อาร์ แฟรงเคิล (Jack R.Fraenkel)

ได้เสนอกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียนคล้าย ๆ กัน คือ การกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียน ได้เกิดการเชื่อมโยงความรู้เก่าและใหม่เข้าด้วยกัน ซึ่งครูอาจใช้วิธีการเล่านิทาน ให้ชมภาพยนตร์ หรือใช้สื่ออื่น ๆ แล้วจึงถึงขั้นปฏิบัติ วิธีการทั้ง 7 วิธีนี้ แจค อาร์ แฟรงเคิล (Jack R. Fraenkel) ได้เสนอไว้ 6 วิธี โดยรวมวิธีการกระจำง่าคำนิยามแต่ละบุคคลและวิธีการบอกลักษณะ คำนิยามของคนอื่น เป็นวิธีการเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. การกระจำง่าคำนิยามและการบอกลักษณะคำนิยาม ยุทธวิธีนี้ช่วยให้นักเรียนบอก คำนิยามของตนเองและของคนอื่นได้ มีขั้นตอนการสอนพอสรุปได้ดังนี้

1.1 ครูตั้งคำถามถามนักเรียนถึงพฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏในสื่อการสอน จากนั้นสังเกตการบรรยายของนักเรียนว่าถูกต้องหรือสมบูรณ์เพียงใด

1.2 ครูกระตุ้นให้นักเรียนใช้เหตุผลสนับสนุนการบรรยายว่าทำไมบุคคลในสื่อ จึงกระทำอย่างนั้น

1.3 ให้นักเรียนช่วยกันเลือกคำนิยามที่เหมาะสม และถ้านักเรียนยังจับประเด็น ไม่ได้ครูควรแนะแนวทางให้

1.4 ให้นักเรียนให้เหตุผลในการพิจารณาเลือกคำนิยามที่เหมาะสม และยอมรับ คำนิยามนั้น เป็นของตนเอง

2. การเปรียบเทียบและหาความแตกต่างของคำนิยาม ยุทธวิธีนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้ใช้ เหตุผลในการพิจารณาคำนิยามของตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งมีขั้นตอนใหญ่ ๆ 2 ขั้นตอนคือ

2.1 ขึ้นหาข้อมูลเบื้องต้น ให้นักเรียนดูสถานการณ์หรือสัมภาษณ์บุคคลแล้ว จดบันทึกลงในตาราง จากนั้นทำตามขั้นตอนย่อยต่อไปนี้

2.1.1 ครูทำหน้าที่กระตุ้นนักเรียนให้บรรยายพฤติกรรมของบุคคลลงใน แผนภูมิ

2.1.2 ครูกระตุ้นให้นักเรียนหาเหตุผลการกระทำของบุคคลว่า กระทำ พฤติกรรมนั้น ๆ เพราะอะไร และให้บันทึกพฤติกรรมและเหตุผลในการกระทำลงในแผนภูมิ หรือ สมุดบันทึก

2.1.3 ให้นักเรียนอธิบายและบันทึกคำนิยามของบุคคลจากพฤติกรรมที่ แสดงออก

2.1.4 ให้นักเรียนอธิบาย เหตุผลคำนิยามของแต่ละบุคคลว่า เกิดขึ้นเพราะอะไร

2.2 ชื่อนำข้อมูล เบื้องต้นมาหาข้อสรุป ชั้นคอนนี้แบ่ง เป็นชั้นคอนย่อย ๆ ได้
2 ชั้นคอนคือ

2.2.1 ให้นักเรียนหาความแตกต่างและความเหมือนของค่านิยมจาก
สถานการณ์ที่กำหนด แล้วสรุป

2.2.2 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย โดยใช้เหตุผลมาสนับสนุน เพื่อ
สรุปทาง เลือกค่านิยมที่เหมาะสม

3. การพัฒนาความรู้สึกจากสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ ยุทธวิธีนี้มุ่ง เพิ่มพูนประสบการณ์
ของผู้เรียน และให้ เข้าใจความสำคัญของค่านิยม ตลอดจนสามารถแลกเปลี่ยนความคิด เห็นกับ
เพื่อนนักเรียนได้ ซึ่งมี 4 ชั้นคอนคือ

3.1 ครูกำหนดสถานการณ์และตั้งคำถามให้นักเรียนอภิปราย เหตุการณ์ที่ปรากฏ
จากสื่อการสอน

3.2 ให้นักเรียนใช้เหตุผลประกอบการพิจารณาความรู้สึกของบุคคลในเรื่อง
ว่ารู้สึกอย่างไร

3.3 ครูใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนอธิบาย เหตุการณ์ที่คล้ายกับสถานการณ์
ในสื่อที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองในอดีต พร้อมทั้งอธิบายความรู้สึกของนักเรียนขณะที่อยู่ในสถานการณ์
นั้น ๆ

3.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปทาง เลือกสถานการณ์
ที่เหมาะสม

4. การสำรวจความขัดแย้งทางค่านิยม ยุทธวิธีนี้ผู้เรียนจะต้อง เคยผ่านยุทธวิธี
การกระจ่างค่านิยมแต่ละบุคคล และการบอกลักษณะค่านิยมของคนอื่น เพราะยุทธวิธีดังกล่าว
จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักว่า ค่านิยมมีมากมายหลายอย่าง และในแต่ละค่านิยมจะ เกิดจาก
สถานการณ์ที่แตกต่างกัน ยุทธวิธีนี้แบ่ง เป็น 7 ชั้นคอนคือ

4.1 ครูกำหนดสถานการณ์จากสื่อ แล้วให้นักเรียนอธิบายว่ามีอะไร เกิดขึ้น
และบุคคลในเรื่องทำอะไร และช่วยสรุป

4.2 ให้นักเรียนเสนอทาง เลือก ว่าควรจะทำอย่างไร

4.3 ให้นักเรียนเสนอทาง เลือกหลาย ๆ ทาง และกระตุ้นให้นักเรียนสำรวจ
ทาง เลือกนั้น ๆ ว่าเหมาะสมหรือไม่

4.4 ให้นักเรียนนำทางเลือกจากข้อ 4.3 มาตัดสินใจว่าจะกระทำอย่างไร และให้อธิบายเหตุผลของการตัดสินใจ

4.5 ให้นักเรียนระลึกพฤติกรรมในอดีตของตนเองที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่ตนตัดสินใจเลือก และนำมาพิจารณาว่าการกระทำนั้น ๆ ดีหรือไม่ดี และห้ามนักเรียนคนอื่น เสนอแนะ คำตอบหรือตัดสินใจการกระทำของ เพื่อนนักเรียน

4.6 ให้นักเรียนบอกเหตุผลการตัดสินใจการกระทำในข้อ 4.5 แล้วครูตั้งคำถามถามนักเรียนว่าใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินใจการกระทำนั้น

4.7 ให้นักเรียนอธิบายเหตุผลการเลือกปฏิบัติ โดยการตั้งคำถามนำความคิด เพื่อโยงความคิดของนักเรียนให้สอดคล้องกับทางเลือกของตนเองที่ได้เลือกไว้

5. การให้คำจำกัดความค่านิยม ยุทธวิธีนี้จะต้องได้รับการฝึกการกระทำจางค่านิยม มาก่อน กล่าวคือ สามารถเลือกค่านิยม เป็นของตนเองได้ ถ่ายทอดได้ ยกตัวอย่างความแตกต่าง ของค่านิยมแต่ละบุคคลได้ พิจารณาความสำคัญหรือใช้เหตุผลประกอบการอธิบายได้ ยุทธวิธีนี้ เน้นกระบวนการการอภิปรายเพื่อหาคำจำกัดความ โดยครูให้คำที่เกี่ยวกับค่านิยมนั้น ๆ หลายคำ แล้วให้นักเรียนบอกคำจำกัดความของค่านิยมในคอนั้น ๆ ได้

6. การประเมินผลและสรุปทางเลือก ยุทธวิธีนี้มุ่งให้ผู้เรียนใช้ความคิดหรือความรู้ การกระทำหรือการ เมืองหรือพฤติกรรม เป็นเกณฑ์ในการประเมินค่าค่านิยมนั้น ๆ ว่า เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ได้ 6 ขั้นตอน

6.1 ให้นักเรียนอธิบายลักษณะหรือความสำคัญหรือยกตัวอย่างค่านิยมที่เหมาะสม โดยครูช่วยจดยรายการที่นักเรียนตอบลงบนกระดานดำ

6.2 ให้นักเรียนเสนอความเป็นไปได้ของผลที่เกิดจากการกระทำนั้น ๆ แล้ว ครูเสนอแนะผลของการกระทำที่เหมาะสม จดลงบนกระดานดำหรือถ่ายทอดให้นักเรียนคนอื่น ๆ ทราบ

6.3 ให้นักเรียนบอกเหตุผลและ เสนอผลของการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ โดยครู ช่วยจดแนวความคิดของนักเรียนลงบนกระดานดำ

6.4 ให้นักเรียนประเมินและหา เหตุผลสนับสนุนผลของการกระทำนั้น

6.5 ให้นักเรียนหา เกณฑ์มาตัดสินพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์นั้น ๆ

6.6 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาความ

กระจำงในการตัดสินใจ

6.7 ให้นักเรียนอภิปรายและยกเหตุผลสนับสนุนความคิดของตน

จอห์น ยู ไมเคิลลิส (John U. Michaelis 1985: 364 - 372)

ได้เสนอรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมไว้หลายวิธีด้วยกัน และมีบางวิธีที่ต่างจากนักรักการศึกษารุ่นอื่น ๆ ได้แก่

1. การสั่งสอนโดยตรง (Direct Instruction) เป็นวิธีพัฒนาค่านิยมวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดค่านิยม ซึ่งอาจกระทำได้โดย

1.1 การเสนอแบบอย่างบุคคล (Modeling to Set Examples) วิธีนี้มุ่งพัฒนาค่านิยมด้านความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม (Fairness) การให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่น (Concern for Others) หรือค่านิยมด้านอื่น ๆ และเสนอแนวทางการจัดกิจกรรม คือ ครูยกตัวอย่างบุคคลที่น่ายกย่องทั้งหญิงและชายในนิทาน ภาพยนตร์ หรือบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากชุมชนว่าเป็นคนดี หรือบุคคลในแวดวงอาชีพต่าง ๆ จากนั้นให้นักเรียนวิพากษ์วิจารณ์ว่าบุคคลใดน่ายกย่อง บุคคลใดไม่น่ายกย่อง หลังจากอภิปรายแล้วอาจจัดให้มีการแสดงบทบาทของบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีนำมาวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.2 การใช้เหตุผลชักชวน (Reasoned Persuasion) วิธีการนี้ผู้สอนเสนอปัญหาจากตัวอย่างบางตอนที่เป็นไปได้ และใช้เหตุผลชี้แนะให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งใดถูกต้อง ดีงาม หรือเหมาะสมหลาย ๆ ตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนอภิปรายรายบุคคล กลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ กล่าวคือ ถ้าอภิปรายกลุ่มย่อย อาจให้อภิปรายปัญหาที่จำเป็นทั่ว ๆ ไปที่ใกล้ตัว หรือปัญหาของกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ถ้าอภิปรายกลุ่มใหญ่ควรจะเป็นเรื่องค่านิยมที่สำคัญ ๆ และเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล วิธีการนี้ครูอาจนำเนื้อเรื่องบางตอนจากภาพยนตร์ นิทาน หรือสื่ออื่น ๆ มาให้นักเรียนพิจารณา เพื่อให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นจะยอมรับและใช้ชีวิตอยู่โดยอาศัยวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

2. การกระจำงค่านิยม ความത്യฎักกระจำงค่านิยมซึ่งมีหลาย ๆ วิธี และที่แตกต่างจากวิธีกระจำงค่านิยมที่กล่าวมาแล้ว เช่น

2.1 การจัดลำดับ (Rank Ordering) เป็นวิธีการพัฒนาคำนิยมโดยให้ผู้เรียนค้นหาคำนิยมด้วยตนเอง เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักเลือกหรือให้ความสำคัญอะไรก่อนหลัง การตัดสินใจเลือกและให้ความสำคัญตามลำดับก่อนหลังนี้ผู้เรียนจะต้องคิดและอาศัยคำนิยมดั้งเดิมของคนเป็นเครื่องตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น

จงเลือกสถานที่ที่ท่านต้องการจะไปศึกษา 5 สถานที่ โดยเรียงลำดับก่อนหลัง

_____ จีน	_____ บราซิล
_____ ญี่ปุ่น	_____ อิสราเอล
_____ อังกฤษ	_____ อาร์เจนตินา
_____ รัสเซีย	_____ ฝรั่งเศส
_____ เยอรมันนี	_____ เม็กซิโก

2.2 การลงคะแนน (Voting) เป็นวิธีที่ง่ายและเร็วในการที่จะสำรวจคำนิยมของนักเรียน กระทำได้โดยครูตั้งคำถามแล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยการยกมือ เช่น ถ้าผู้เรียนเห็นด้วยกับประเด็นปัญหาที่เสนอขึ้นมากก็ยกมือขึ้น ถ้าไม่เห็นด้วยเอามือลง ถ้าไม่แน่ใจให้ยกแค่ข้อศอก เป็นต้น จากนั้นอาจแบ่งกลุ่มให้อภิปรายเหตุผลของคน ซึ่งการอภิปรายนี้จะทำให้ทราบพื้นฐานคำนิยมที่นักเรียนยึดถืออยู่

ยอร์จ ดับเบิลยู แมกซิม (George W. Maxim 1987: 249 - 250) ได้เสนอวิธีการพัฒนาจริยธรรมไว้ 4 ขั้นตอน ซึ่งง่ายแก่การพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ดังแผนภูมิ

จากแนวการสอนหลาย ๆ วิธีที่นักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้เสนอไว้ เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการสอน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมค่านิยมให้แก่ นักเรียน พอสรรูปวิธีการสอนหลักใหญ่ ๆ ได้ 4 วิธีคือ

1. การกระจ่างค่านิยม เป็นวิธีการพัฒนาค่านิยมวิธีหนึ่งที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้มีความสามารถในการคิดพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางชีวิตของตนเอง และรู้จักค้นหาค่านิยมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ว่าตนต้องการอะไร
2. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นวิธีการพัฒนาค่านิยมที่มุ่งให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมปฏิบัติ และเข้าใจพื้นฐานความแตกต่างทางค่านิยมของผู้อื่น วิธีการนี้มุ่งเน้นการอภิปรายแสดง เหตุผลที่ตน เลือกค่านิยม เป็นประเด็นสำคัญ
3. การปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการพัฒนาค่านิยมที่ยึดคามทฤษฎีการปรับพฤติกรรม ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของคนถูกควบคุมโดยเงื่อนไขและการลงโทษ วิธีนี้มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยการให้พิจารณาผลของการกระทำ เป็นวิธีที่ฝึกให้ผู้เรียนได้เลือกค่านิยมแสดงค่านิยม ประเมินผลพฤติกรรมค่านิยมของตนเอง
4. การพัฒนาค่านิยมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม วิธีการนี้มุ่งให้ผู้เรียนรู้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์และใช้เหตุผลในการวินิจฉัยผลของการกระทำของมนุษย์ว่าดีหรือไม่ดี คุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ เป็นต้น วิธีการนี้ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานด้านมโนทัศน์และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เกี่ยวกับค่านิยมชนิดต่าง ๆ มาก่อนจึงจะใช้ได้ผล

วิธีการพัฒนาค่านิยมทั้ง 4 วิธีการนี้ไม่มีวิธีใดวิธีหนึ่งดีกว่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น ความสามารถของครู ความพร้อมของผู้เรียน เวลา และเนื้อหาของบทเรียน ตลอดจนวิธีการนำไปใช้

ข้อควรคำนึงสำหรับครูในการสอนค่านิยมให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียน เกิดค่านิยมด้านต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. จะต้องเตรียมบทเรียนและ เลือกกิจกรรมให้ เหมาะสมกับผู้เรียน
2. ควรใช้สื่อการสอนหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อช่วยฝึกทักษะ ความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียน

3. เปิดโอกาสให้แสดงความคิดอย่างอิสระและกระตุ้นให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ประเด็นปัญหาใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นเครื่องมือนำทางความคิดของผู้เรียน
4. เปิดโอกาสให้ได้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก กับกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลอื่น เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา
5. ครูมิใช่ผู้อบรมสั่งสอนหรือนำความคิด แต่เป็นผู้แนะนำและช่วยเหลือ

ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษากับการพัฒนาค่านิยม

เจมส์ เอ แบงก์ (James A. Banks 1985: 3 - 4) ได้รวบรวมแนวคิดของผู้สนใจศึกษาสังคมอนาคต (Futurists) อาทิ อัลวิน ท็อฟเฟอร์ (Alvin Toffer) จอห์น ไนสบิท (John Naisbitt) และ ดาเนียล เบล (Daniel Bell) แล้วได้ตั้งข้อสังเกตสภาพของสังคมโลกในอนาคตไว้ว่า มีลักษณะที่แตกต่างไปจากสภาพสังคมโลกในปัจจุบัน พอจะกล่าวได้โดยสรุปว่า ความก้าวหน้าทางความรู้ด้านการศึกษารักษาโรค (Gene Therapy) วิศวกรรมศาสตร์ (Biogenetic Engineering) และการใช้พลังงานนิวเคลียร์จะได้รับความสำเร็จมากขึ้น การให้บริการและการสร้างความรู้ใหม่จะเป็นลักษณะที่สำคัญของสังคมในอนาคตและห้องเรียนจะเป็นแหล่งก่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น สำหรับสิ่งที่จะเป็นตัวกำหนดในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การดำเนินชีวิตของมนุษย์และสังคมโลก ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และนโยบายการเมืองของประเทศ ประชาชนจะตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนต่อการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยมากขึ้น เป็นเหตุให้สังคมต่าง ๆ ในโลกรวมกันเป็นสังคมเดียวกัน และประการสุดท้ายคือการตัดสินใจของบุคคลจะขึ้นอยู่กับผลที่มากกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานของคนมากกว่าขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมือง

ในปัจจุบันจะเห็นว่าสภาพสังคมด้านต่าง ๆ ของทุกประเทศในโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมเดิมไปด้วยการทำลายความสามารถของมนุษย์สมดังความคาดหวังของผู้สนใจศึกษาสังคมในอนาคตทั้งหลาย และผลคือการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงและปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่อบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมด้วย บ่อยครั้งที่บุคคลต้องเผชิญกับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงของสังคม อาจตัดสินใจไม่ถูกว่าควรกระทำหรือแก้ไขปัญหาอย่างไรจึงจะถูกต้องและหลุดพ้นจากปัญหา ผลกระทบของ

สิ่งเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดความคับข้องใจ การปรับตัวไม่ทัน เกิดความขัดแย้งระหว่างกันในเรื่อง ค่านิยมและอื่น ๆ เป็นต้น

โดยทั่วไปการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและการแสดงพฤติกรรมภายหลังการตัดสินใจ เลือก วิถีปฏิบัติของแต่ละบุคคลนั้น มักขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ และค่านิยม ของบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะค่านิยมนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็น เครื่องกำหนดว่าบุคคล ควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร หรือเลือกกระทำอย่างไรจึงจะถือว่าถูกต้อง (สิริวรรณ ศรีพหล 2526: 100) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงถือเป็นหน้าที่ของครูสังคัมศึกษาที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริม ผู้เรียนให้สามารถปรับตัวพร้อมที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรคด้วยการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด แก้ปัญหา และการตัดสินใจ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง เป็นสุข ทั้งนี้เพราะหลักสูตร สังคัมศึกษาแนวใหม่ ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่ามีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นพลเมืองดี ซึ่ง นักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1967: 1) โรด ฟาร์เมอร์ (Rod Farmer 1983: 53) เจมส์ แอล บาร์ธ (James L.Barth 1984: 3 - 5) และ เจมส์ เอ แบงก์ (James A.Banks 1985: 4) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าครูสังคัมศึกษา จะต้องรับผิดชอบและพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ เป้าหมายของความเป็นพลเมืองดี โดยที่ครูสังคัมศึกษา สอนให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและรักษามรดกทางวัฒนธรรม ให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ในการวิเคราะห์ค่านิยม และ ความเชื่อ มีความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และใช้ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ อย่าง เป็นประโยชน์ รวมทั้งปลูกฝังการรับรู้การมีส่วนร่วมในนโยบายทางการเมืองของชุมชน ประเทศ และโลก

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาสังคัมศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิชาสังคัมศึกษาของไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 63) ดังนี้คือ

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ เป็นประมุข
2. เพื่อให้มีความรักชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความ ซาบซึ้งในผลงานอันดี เด่นของคนไทย รู้จักธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและรู้จักรักษาแบบอย่าง วัฒนธรรมประเพณีอัน เป็นเอกลักษณ์ที่ดงามของชาติ

3. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย

4. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาในด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญ

5. เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศและในประชาคมของโลก

6. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่า มีความรับผิดชอบ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ

ความพยายามในการปลูกฝังและ เสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนนั้นก็เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีชีวิตอยู่อย่างมีความหมายในฐานะของความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น และมีความสุขมากขึ้น รู้สึกมั่นคงปลอดภัยมากขึ้น มีเป้าหมายในการดำรงชีวิตดียิ่งขึ้น (เมธี ปิลาธนานนท์ 2526: 42) ดังนั้นวิธีการต่าง ๆ ที่มีผู้เพียรพยายามคิดค้นและนำมาใช้เพื่อพัฒนาค่านิยมให้แก่ผู้เรียนนั้น จึงมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้สึก เกิดความคิดเห็น เลือกเพราะเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติในการ เรียนการสอน เพื่อให้เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อตัวผู้เรียนทั้งในอดีตและปัจจุบัน มักพบว่าครูส่วนใหญ่อาศัยหลักสูตร เป็นแนวทางในการจัดการ เรียนการสอนและประเมินผล

จากการศึกษาพัฒนาการสอนเรื่องค่านิยมให้แก่นักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ถึงปัจจุบัน พอสรุปแนวทางการพัฒนาการค่านิยมออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก ครูมักจะสอนโดยใช้วิธีการบรรยายจากเนื้อหาวิชา และยกตัวอย่างที่ดีให้เห็น เพื่อให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติ ซึ่งวิธีการนี้ตรงกับผลการวิจัยของ วันดี วัฒนประสิทธิ์ (2518: 69) และอารยา เกษมณี (2518: 89) พบว่า ครูมักจะสอนศีลธรรมโดยใช้การบรรยาย อ่านจากหนังสือและบทเรียน อธิบายข้อความและความหมายของศัพท์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ จดจำคำสอนของครูไปใช้ วิธีนี้นักเรียนจะขาดการใช้ความคิดวิพากษ์วิจารณ์ และจะไม่เห็นคุณค่าของค่านิยม เพราะไม่ได้เกิดจากการเลือกค่านิยมนั้นด้วยตนเอง ทำให้ไม่มีผลต่อพัฒนาการทางค่านิยม ระยะที่สอง เป็นระยะที่ครูเริ่มนำวิธีการให้รางวัล การลงโทษ การให้ผู้เรียนใช้เหตุผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมาใช้ในการพัฒนา

ค่านิยมดังผลงานวิจัยของ อนวัช รัตนเมธาวิ (2528: 102 - 104) พบว่า ในการปลูกฝัง จริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนนั้น ครูยังคงใช้วิธีการบอก แนะนำ ให้ฝึกพฤติกรรมให้รางวัลและลงโทษ มากกว่าวิธีให้อภิปรายหา เหตุผลและให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมค้นแบบ ซึ่งวิธีการพัฒาค่านิยม ในระยะนี้ครูได้เริ่มฝึกให้นักเรียนรู้จักการวางเงื่อนไข และใช้เหตุผลในการอภิปรายคุณค่าของ ค่านิยม แต่ก็ยังไม่ใช้วิธีที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมการกระจำงค่านิยม และ เลือกค่านิยม โดยใช้เหตุผลด้วยตนเอง ทำให้ผลการพัฒนาพฤติกรรมทางค่านิยมไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ด้วยเหตุที่การปลูกฝัง สร้างเสริมและพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ได้ผลไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ดังนั้นในระยะที่สามกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เร่งดำเนินการพัฒาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้ เกิดกับตัวผู้เรียนให้มากขึ้น จึงได้มอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา รับผิดชอบไปจัดทำโครงการปลูกฝังค่านิยมให้แก่แก่นักเรียน และจัดการอบรมครูให้ เข้าร่วม การอบรมการใช้ชุดการสอนการปลูกฝัง สร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ จากผลการทดลอง ใช้ชุดการสอนดังกล่าวพบว่า ครูสอนให้นักเรียนรู้ความหมาย ความสำคัญ สอนให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ คัดลึใจ และทำความเข้าใจในค่านิยม ตลอดจนให้นักเรียนควบคุมตนเองใน การประพฤติปฏิบัติ เป็นกิจนิสัย เกี่ยวกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมพื้นฐาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มปป.: 179 - 181) วิธีการสอนเพื่อพัฒาค่านิยมตามแนวของหน่วยศึกษานิเทศก์ นั้น เป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความตระหนัก เห็นคุณค่า และเลือก ประพฤติปฏิบัติค่านิยม เป็นของตนเองได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒาค่านิยมมากที่สุด แต่ปรากฏ ว่าชุดการสอนการปลูกฝัง สร้างเสริม ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการนี้ยังอยู่ในวงจำกัด เพราะมีครู เป็นจำนวนมากไม่เคย เข้ารับการอบรมเนื่องจากงบประมาณจำกัด ดังนั้นผลการพัฒนาพฤติกรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์จึงยังไม่บรรลุ เป้าหมายตามที่รัฐบาลต้องการ

ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างรีบด่วน ที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเยาวชนให้ เป็นบุคคลที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์ของประเทศ เพื่อก่อประโยชน์ ต่อประเทศ ซึ่งวิชาสังคมศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญมากวิชาหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มี ความรับผิดชอบ มีความสามารถในการรับรู้ ประเมิน วิเคราะห์ ค่านิยม ความเชื่อ ข่าวสาร ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้ด้วยเหตุผล ตลอดจนรับรู้การ เป็นผู้มีส่วนร่วมในนโยบายทางการ เมืองของสังคมที่ตนอยู่ จึงถือเป็นหน้าที่ของครูสังคมศึกษาทุกคนที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ และพัฒนา ผู้เรียนให้ เป็นผู้ที่มีค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้แก่นักเรียน โดยตรงนั้นยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัย จะมีก็แค่งานวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยมมางชนิดเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามศึกษาและคัดเลือกงานวิจัยที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

งานวิจัยในประเทศ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 103 - 110) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษาด้านการปลูกฝังจริยธรรมในห้องเรียน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของครู ด้านการปรับแก้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน วิธีการปลูกฝังและลักษณะของจริยธรรมที่ครูปลูกฝังให้นักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจาก 12 เขตการศึกษา เขตละ 2 จังหวัด ๆ ละ 3 โรงเรียน ได้จำนวนครูทั้งสิ้น 582 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกพฤติกรรม 3 ชุด คือ แบบบันทึกพฤติกรรมด้านจริยธรรมของครู 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมารยาท การพูดจา การตรงต่อเวลา และการแต่งกาย แบบบันทึกจำนวนครั้งของพฤติกรรมของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์หรือผิดจริยธรรม และจำนวนครั้งที่ครูปรับแก้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านมารยาท การพูดจา การตรงต่อเวลา การแต่งกาย และการปฏิบัติความระเบียบวินัย และแบบบันทึกวิธีการที่ครูใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียนในห้องเรียน 5 วิธีการ ได้แก่ วิธีบอก แนะนำ อบรม และบรรยาย วิธีให้นักเรียนอภิปรายหาเหตุผล วิธีจัดประสบการณ์จริง - จำลอง และให้นักเรียนฝึกพฤติกรรม วิธีให้รางวัลหรือลงโทษ และวิธีให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมค้นแบบในสถานการณ์จริงหรือจำลอง การบันทึกพฤติกรรมทั้ง 3 ชุดนี้ ผู้วิจัยให้ผู้สังเกต เป็นผู้บันทึกรายละเอียด แล้วนำผลการบันทึกพฤติกรรมไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่า χ^2 (Chi - Square)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูปรับแก้พฤติกรรมทางจริยธรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนเพียงร้อยละ 21 ของจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมนั้น ๆ นั่นคือใน 5 ครั้งครูปรับแก้เพียง 1 ครั้ง ครูหญิงมีแนวโน้มที่จะปรับแก้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนมากกว่าครูชาย

2. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมของครูโดยส่วนใหญ่ ใช้วิธีการบอกและแนะนำมากกว่าวิธีการอื่นใดทั้งหมด

3. ลักษณะการปลูกฝังจริยธรรมของครู ครูหญิงมีแนวโน้มที่จะปลูกฝังจริยธรรมด้านความรับผิดชอบและการมีระเบียบวินัยมากกว่าครูชาย ส่วนครูที่มีวุฒิการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี มีแนวโน้มที่จะปลูกฝังจริยธรรมมากกว่าครูที่มีวุฒิปริญญาหรือสูงกว่าในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ

วิณะ ปราถณ์วิทยา และคณะ (2527: 93 - 110) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 13 คน นักเรียนชายจำนวน 21 คน นักเรียนหญิงจำนวน 24 คน ของโรงเรียนพุทธธีรวิมล จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้นจำนวน 58 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชุดคือ แบบสัมภาษณ์ครู เรื่องการใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมสำหรับฝึกจริยธรรมนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการไม่ตรงต่อเวลา และแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับการตรงต่อเวลา 3 ประเภท ได้แก่ การเข้าแถว การส่งงาน และการเปลี่ยนห้องเรียน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และ Stem - Leaf Diagram ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการตรงต่อเวลาของนักเรียนก่อนใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรม และหลังใช้กิจกรรมฝึกจริยธรรมแตกต่างกัน คือ หลังใช้กิจกรรมทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ เล่นเกม กำหนดเวลาและอ่านหนังสือกำหนดเวลา การควบคุมโดยกลุ่ม กิจกรรมลูกโซ่กำหนดเวลา และการตระหนักถึงการตรงต่อเวลา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการตรงต่อเวลาดีขึ้น และหลังจากทิ้งช่วงเวลาเพื่อดูความคงทนของพฤติกรรมแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการตรงต่อเวลาดีขึ้นมากอย่างเห็นได้ชัดเจน

โกเศศ ค้วงอินทร์ (2528: 160 - 200) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 251 คน ครูจำนวน 409 คน และนักเรียนจำนวน 500 คน รวมทั้งสิ้น 1,160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น

แบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับวิธีการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t - test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียน โรงเรียนสามารถดำเนินการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนได้มากและเรียงตามลำดับคือ การอบรมนักเรียนตามโครงการจัดกิจกรรมนักเรียน และการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
2. วิธีการปลูกฝังจริยธรรมที่โรงเรียนและครูปฏิบัติต่อนักเรียนเรียงลำดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อยคือ การยกย่องชมเชยผู้กระทำดี การปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีของครูแก่นักเรียน การติดตามผลการปฏิบัติงานของนักเรียน การเสนอแนวทางในการปฏิบัติงานและปฏิบัติคนให้ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม และการดำเนินลงโทษนักเรียนผู้กระทำผิด

ปณิธาน นุ่มศิริ (2528: 108 - 121) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การนำเสนอโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมของครูภาษาไทย ในการสอนวิชาภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นครูภาษาไทยจำนวน 262 คน และหัวหน้าหมวดภาษาไทยจำนวน 55 คน รวมทั้งสิ้น 317 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของครูและหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ในการปลูกฝังความสามัคคี ความเสียสละ และการรักษาระเบียบวินัย ครูภาษาไทยมีความคิดเห็นว่าจะใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติ จัดป้ายนิเทศ และแสดงละคร ส่วนหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยมีความเห็นว่าจะใช้วิธีการจัดป้ายนิเทศ แสดงบทบาทสมมติ และใช้สถานการณ์จำลอง ในเรื่องโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรม ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ 3 วิธีคือ การสอดแทรกจริยธรรมโดยตรง โดยการนำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอน เช่น การแสดงละคร ได้ว่าที่ เจริญวิทยากร ทำสมุดภาพ เป็นต้น การสอดแทรกจริยธรรมตามสภาพการณ์ เช่น การยกย่องชมเชยและประกาศความดีความสามารถของนักเรียนที่มีความประพฤติดี มอบหมายงานให้ทำ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน และกำหนดให้ทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น และการสอดแทรกจริยธรรมด้วยการสอนแบบสหสัมพันธ์วิชา เช่น ร่วมมือกับครูสังคมศึกษาจัดแสดงละครอิงประวัติศาสตร์ วางแผนการเรียนการสอน โดยสร้างแกนหลักเกี่ยวกับจริยธรรมขึ้นร่วมกับครูวิชาอื่น ๆ เป็นต้น

จินตนา ทวีวัฒน์ (2529: 119 - 135) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทของครูในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู และศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์และผู้บริหาร จำนวน 198 คน และ 120 คนตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอนคือ แบบตรวจคำตอบเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู แบ่งเป็น 2 ด้านคือ บทบาทด้านการสอน และบทบาทนอกเหนือการสอน และแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended) เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทด้านการสอน อาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า อาจารย์ควรมีบทบาทในการพัฒนาความมีระเบียบวินัยในตนเองของนักศึกษาครูทุกด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้มีเหตุผล ความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม ความอดทนพยายาม ความกล้าหาญ การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การวางตัวตามกาลเทศะ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพและยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคม และการให้ความร่วมมือกับส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. บทบาทนอกเหนือการสอน ได้แก่ ด้านกิจกรรม การให้ความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ บุคลิกภาพ และการวางตัวของอาจารย์ อาจารย์และผู้บริหารมีความคิดเห็นในระดับมากกว่าอาจารย์มีบทบาทมาก ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยเฉพาะด้านกิจกรรม อาจารย์มีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวิทยาลัย ส่งเสริมให้ร่วมกันจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมในวันสำคัญ ส่งเสริมให้ร่วมรับผิดชอบในการดูแลความสะอาดเรียบร้อยในชั้นเรียน อาคารเรียน เป็นต้น

นภวรรณ มายะการ (2529: 41 - 131) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของครู ความการรับรู้ของตนเองในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ใน จังหวัดฉะเชิงเทรา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบบทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์แก่นักเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 486 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุดคือ แบบสอบถามครู เกี่ยวกับบทบาทและปัญหาในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ และแบบสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับบทบาทของครูในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Z (Z - test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเพศ ครูชายและครูหญิงมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมด้านการมีระเบียบวินัยในตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านการประหยัดและการมีสัจจะ ครูชายมีบทบาทในการปลูกฝังให้แก่นักเรียนมากกว่าครูหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. ด้านประสบการณ์การสอน ครูที่มีประสบการณ์การสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ทำการปลูกฝังค่านิยมด้านการมีวินัยในตนเองมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 9 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่ในด้านการมีสัจจะและการประหยัด ครูที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน 9 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีบทบาทการปลูกฝังไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

บรรเทา รอดวัฒกุล (2530: 57 - 66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การทดลองสอน ความรักชาติ แก่นักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 โดยการเล่านิทานในรูปแบบต่าง ๆ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและความคงทนของการเรียนรู้ เรื่องความรักชาติโดยการเล่านิทาน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 4 สำนักงานการศึกษาจังหวัดนครนายก จำนวน 332 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ชุดคือ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบทดสอบวัดทัศนคติของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องความรักชาติ และแบบสอบถามครูผู้ดำเนินการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าที (t - test) และ Ancova ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ครูสอนโดยการเล่านิทานรูปแบบต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องความรักชาติ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ทัศนคติต่อการแสดงความรักชาติไม่เพิ่มขึ้น

จิรพรรณ สุขตลอดชีพ (2530: 61 - 63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของการแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยการแสดงบทบาทสมมติ และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้มี 3 ตอน คือ แบบวัดระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โปรแกรมการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ และโปรแกรมการสอนปกติเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2529 แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ The Fisher Exact Probability และค่าไค - สแควร์ (χ^2) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นกว่าเดิม

พิมพ์พรรณ ทองกลิ่น (2531: 68 - 82) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ทำการสอนในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการจัดกิจกรรมนักเรียน 10 อย่าง ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้นำเพื่อประโยชน์ และรักษาดินแดน กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมเกษตรและสหกรณ์ กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ SPSS ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูทั้งเพศชายและหญิง มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ส่งเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี ทั้ง 10 กิจกรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับครูที่สังกัดโรงเรียนสาธิต ในสังกัดทบวง

มหาวิทยาลัยใน เขตและนอกเขตกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม บางกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับได้แก่ การจัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวศาสตร์ เนตรนารี กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมเกษตรกรรมและสหกรณ์ กิจกรรมการใช้ ห้องสมุด

ถวิษ ชัยจิรฉายกุล (2531: 14 - 19) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาคุณสมบัติ ของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญ แนวทาง การสอน และการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรมให้แก่ นักเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้มีความรู้ระดับ ปริญญาตรีขึ้นไป มีความสนใจในปัญหาสังคม หรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ และ มนุษย์ศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับลำดับความสำคัญของค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมให้แก่เยาวชน โดยศึกษาค่านิยม 10 เรื่อง ได้แก่ การยึดหลักการ ความรับผิดชอบ การมีระเบียบวินัยในตนเอง การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีน้ำใจ เมตตา การพึ่งพาอาศัยกัน ความ กตัญญูรู้คุณ และการยึดตัวบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าที (t - test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ค่านิยมทางจริยธรรมทั้ง 10 ค่านิยม มีความสำคัญแตกต่างกันเรียงตามลำดับ ความสำคัญ คือ ความรับผิดชอบ การมีระเบียบวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ การยึดหลักการ ความกตัญญูรู้คุณ ความเสียสละ ความมีน้ำใจ เมตตา การตรงต่อเวลา การพึ่งพาอาศัยกัน และ การยึดตัวบุคคล

2. ด้านการจัดการสอนและการปลูกฝังค่านิยมทางจริยธรรม ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของบ้านและโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน และครูทุกคน ควรจะรับผิดชอบไม่ใช่ครูพิเศษ และไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการเปิดสอนจริยธรรมเป็นวิชาและให้ คะแนน เหมือนกับวิชาอื่น ๆ ในโรงเรียน แต่เป็นสิ่งที่ปลูกฝังสอดแทรกไว้ทุกวิชาเมื่อมีโอกาส

ถวิล เกื้อกุลวงศ์ (2532: 57 - 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ค่านิยมแห่งชาติ และผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาประเทศ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมแห่งชาติ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ กลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการและประชาชนที่มีอายุระหว่าง

16 - 60 ปี ทั่วประเทศ ทำการสุ่มโดยวิธีการของ เกรจซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 1,447 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอนคือ แบบสอบถามวัดค่านิยมแห่งชาติ ด้านการประหยัด นิยมไทย วินัยของชาติ และความสะอาดของบ้านเมือง แบบสอบถามวัดการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และการเมือง และโดยวิธีการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Z (Z - test) ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมแห่งชาติ ด้านการประหยัด นิยมไทย วินัยของชาติ และความสะอาดของบ้านเมือง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ การศึกษา สังคม และการเมือง

งานวิจัยต่างประเทศ

รามอน อาร์ ไรค์ (Ramon R.Reid 1965: 77 - 80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral and Spiritual Values : To Teach or Not to Teach ?" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของครูมัธยมศึกษาโรงเรียนรัฐบาลว่าควรจะเน้นการสอนด้านค่านิยมทางศีลธรรมจรรยาให้แก่นักเรียนหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจากโรงเรียนในเขตซานดิเอโก เป็นครูมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 63 คน ครูมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 42 คน รวมทั้งสิ้น 105 คน โดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความเห็นว่า ควรจะเน้นให้มีการจัดสอนค่านิยมทางศีลธรรมมากกว่าครูระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี มีความเห็นว่าควรจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมจรรยาในชั้นเรียนโดยตรง ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปี หรือประสบการณ์ในการสอนน้อย มีความคิดเห็นว่าไม่ควรจัดสอนวิชาศีลธรรมจรรยาในชั้นเรียน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ไมเคิล แอนโทนี มอร์เฮด (Michael Anthony Morehead 1978: 5850-A-5851-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of Missouri Public Secondary School Principals' Values and Their Commitment to Transmit Those Values" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมที่ผู้บริหารยึดถือ และค่านิยมที่ผู้บริหารเห็นว่าควรปลูกฝังให้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารยอมรับว่าค่านิยมทั้ง 17 ประการที่ผู้วิจัยนำเสนอมีความสำคัญ โดยยอมรับว่าค่านิยมเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และการเคารพกฎหมายอยู่ในระดับมาก ส่วนค่านิยมด้านความมีสันติสุข ความเสมอภาคทางเพศ และมีเจกบุคคล ได้รับการยอมรับในระดับต่ำ
2. ผู้บริหารโรงเรียนเห็นคุณค่าของค่านิยมและยอมรับว่าควรจะมีการถ่ายทอดหรือปลูกฝังค่านิยมในโรงเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรจะทำการปลูกฝังค่านิยมในทุก ๆ ชั้นเรียน และวิชาที่ถือ เป็นวิชาหลักในการทำการปลูกฝังค่านิยมมากที่สุดคือวิชาสังคมศึกษา
4. ค่านิยมของผู้บริหาร ความรับผิดชอบของโรงเรียนคือการปลูกฝังค่านิยมและการแสดงที่รับรู้ว่าจะโรงเรียนปลูกฝังค่านิยม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญ
5. อายุและประสบการณ์ของผู้บริหาร เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยึดถือค่านิยมอะไร
6. ผู้บริหารที่มีอายุมาก มีแนวโน้มที่จะยึดมั่นในค่านิยมที่คนยึดถือเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะถ่ายทอดค่านิยมของคนให้กับผู้อื่น

แอนเน็ต เค. เคนดริค เทมเปิล (Annette Kendrick, Temple 1979: 5816-A-5817-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of A Values Clarification Process On Students' Views of Their Own and Peer Values" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการนำกระบวนการกระจ่างค่านิยมทั้ง 7 ชั้น ตามแนวความคิดของ หลุยส์ แรทส์ ซิดนีย์ ไชมอน และคนอื่น (Louis Raths, Sidney Simon, and Others) มาใช้ในการสอนค่านิยมให้นักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงที่มีอายุระหว่าง 13-15 ปี และกำลังเรียนอยู่ในระดับเกรด 8 - 9 เป็นนักเรียนเกรด 8 จำนวน 70 คน และเป็นนักเรียนเกรด 9 จำนวน 30 คน เป็นนักเรียนชายจำนวน 44 คน นักเรียนหญิงจำนวน 56 คน รวมทั้งสิ้น 100 คน ซึ่งเป็นนักเรียนผิวดำทั้งสิ้น โดยการให้นักเรียนได้ฝึกหัดการกระจ่างค่านิยมทุกวัน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ จากบทเรียนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและการศึกษาชนกลุ่มน้อย แบบฝึกหัดที่ให้ทำเรียกแบบสำรวจการรับรู้เรื่องค่านิยม (Perception of Values Inventory) ในเรื่องความรัก การเคารพยกย่อง ทักษะ การเกิดความรู้ความสำเร็จ อำนาจ ความมั่นคง ความสุข และความถูกต้อง หลังจากนักเรียนได้ทำแบบฝึก P.V.I. (Perception of Values

Inventory) แล้วนำผลการทดสอบจากคะแนนก่อนและหลังสอบมา เปรียบเทียบและวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. หลังจากผ่านกระบวนการกระจำง่ามนิยมแล้ว ค่านิยมของนักเรียนไม่เปลี่ยนไป อย่างมีนัยสำคัญและ เห็นค่านิยมของเพื่อนร่วมชั้นเพิ่มขึ้นในทางบวก แต่ยังคงน้อยกว่าการเห็น ค่านิยมของตนเอง นอกจากนี้กระบวนการกระจำง่ามนิยมไม่ได้ทำให้นักเรียนต้องการที่จะ เปลี่ยน การแสดงออกค่านิยมของตนเอง

2. แบบฝึกหัดที่นำแนวคิดของ Louis Rath และ Sidney Simon มาใช้ ไม่สามารถ ทำให้นักเรียนผ่านกระบวนการตามขั้นตอนการกระจำง่ามนิยมทั้ง 7 ขั้น แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยัน ได้ว่าถ้านักเรียนมีโอกาสได้ยิน ได้ฟัง และแสดงออกของค่านิยมของตนเองในบรรยากาศ และ สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนแล้ว จะทำให้นักเรียนมองเห็นค่านิยมของตนเองและของบุคคลอื่น ในทางบวก

แมรี อลิซ ลาช (Mary Alyce Lach 1981: 1944-A-1945-A) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "A Comparative Study of The Values and Beliefs Held by Parents and Teachers Regarding Curriculum" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจค่านิยมทางการศึกษา และความเชื่อของผู้ปกครองและครูกับหลักสูตรของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูและผู้ปกครอง ของนักเรียนเกรดสาม แห่งโรงเรียนรัฐบาลประจำตำบล ในรัฐวิสคอนซิน (Wisconsin) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามของ Cryan (1978) และของ Croft (1979) ผลการวิจัยพบว่า ครูและผู้ปกครองมีค่านิยมและความเชื่อทางการศึกษาค้ำยคลึงกัน เป็นไปคาม สมมติฐาน คือ ครูและผู้ปกครองไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีลงโทษแบบกักให้อยู่คนเดียว ส่วนค่านิยม และความเชื่อในเรื่องความมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนและความแออัดในชั้นเรียนนั้น ครูมีความ คิดเห็นว่าสภาพห้องเรียนไม่ควรแออัดจนเกินไป แต่ผู้ปกครองไม่ได้รับรู้เกี่ยวกับสภาพห้องเรียน แออัดว่า เป็น เรื่องสำคัญและไม่เห็นด้วย เกี่ยวกับการจัดชั้นเรียน

ดักลาส อาเธอร์ วิชชอม (Douglas Arthur Wixom 1982: 2257-A) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง "The Teaching of Values in The College Classroom : Faculty and Student Perception at three Contrasting Institutions" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรับผิดชอบต่อการสอนค่านิยมของสถาบันการศึกษาระดับสูงว่าควร

เน้น เนื้อหาหรือกิจกรรม กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาและอาจารย์จาก 3 สถาบันการศึกษาระดับสูงของรัฐยูทาห์ (Utah) คือ มหาวิทยาลัยของรัฐยูทาห์ มหาวิทยาลัยบริกแฮม ยัง (Brigham Young University) และวิทยาลัยเวสต์มินสเตอร์ (Westminster College) จำนวน 161 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์นักศึกษาและอาจารย์ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบการสอนค่านิยม 4 แบบ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ระบุรูปแบบการสอนค่านิยมในสถาบันของตน ซึ่งรูปแบบการสอนค่านิยมทั้ง 4 คือ

1. แบบ Factual Intellectual Model เป็นการสอนข้อเท็จจริงแต่ไม่มีการอภิปรายหรือส่งเสริมเรื่องค่านิยม
2. แบบ Value-Neutrality Model เป็นการสอนข้อเท็จจริงและมีการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยม แต่ครูไม่ได้สอดแทรกค่านิยมของตนเอง
3. แบบ Value-Advocacy Model เป็นการสอนทั้งข้อเท็จจริงและมีการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยม โดยครูคอยให้คำแนะนำหรือชี้นำความคิด แต่หลีกเลี่ยงการให้รางวัลหรือการลงโทษผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย
4. แบบ Authoritarian Model เป็นการสอนข้อเท็จจริงและมีการอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยม โดยครูมีส่วนแสดงความคิดเห็น และให้รางวัลนักศึกษาที่เห็นด้วย และลงโทษนักศึกษาที่ไม่เห็นด้วย

ผลการวิจัยพบว่า ทั้งนักศึกษาและอาจารย์มีความคิดสอดคล้องกันเกี่ยวกับการสอนค่านิยม และวิธีการที่ใช้สอนค่านิยมแบบ Value-Advocacy Model เป็นวิธีการสอนที่ได้รับการยอมรับ เป็นส่วนใหญ่ในกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์

จอห์น เอ็ดวาร์ด โรมีโอ (John Edward, Romeo 1987: 2595-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Cognitive Moral Development Instruction On Moral Development Scores of Parochial High School Students" มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจผลการสอนการพัฒนาความรู้ทางจริยธรรมจากคะแนนของแบบทดสอบการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 201 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้วิธีการพัฒนาจริยธรรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าที (t-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (The Pearson Product Moment Correlation Technique) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อทดสอบค่า t-test พบว่าคะแนนการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกัน องค์ประกอบภูมิหลังของประชากรด้านเพศ อายุ ชั้นเรียน คะแนนสะสม การศึกษาของบิดามารดา และจำนวนปีการศึกษาในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับขั้นการพัฒนา

เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญ

โทมัส เฟรคเคอริค คีท (Thomas Frederick, Keith 1987: 463-A-464-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral Reasoning Development in Mainline Protestant Laity and Clergy" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ที่นับถือลัทธิโปรเตสแตนต์และนักบวชลัทธิโปรเตสแตนต์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นับถือลัทธิโปรเตสแตนต์ จำนวน 170 คน และนักบวชลัทธิโปรเตสแตนต์ จำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 197 คน ผลการวิจัยพบว่า นักบวชลัทธิโปรเตสแตนต์มีความแตกต่างกว่าผู้นับถือลัทธิโปรเตสแตนต์ด้านมีพัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูง และมีความแตกต่างกว่าผู้นับถือลัทธิโปรเตสแตนต์ ด้านอนุรักษนิยมทฤษฎีของศาสนาและลัทธิจารีตนิยมทางสังคมในระดับค่า และมีวิธีการจำแนกความแตกต่างของชนิดของจริยธรรมสูงกว่าผู้นับถือลัทธิโปรเตสแตนต์ โดยนักบวชลัทธิโปรเตสแตนต์มีการคำนึงถึงความยุติธรรมในสังคม เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเลือกตัดสินใจ

มาร์ธา ไบร์ โอเบรียง (Martha Byrne, O'Brien 1987: 3043-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between Student Values and Academic Success" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปัจจัยอื่น เช่น พื้นฐานครอบครัว การไปโบสถ์ การร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และความสุขในโรงเรียน กับค่านิยม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมของโรงเรียน Cherry Creek รัฐโคโลราโด (Colorado) จำนวนทั้งสิ้น 367 คน และทำการแบ่งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มที่ได้เกียรตินิยม (National Honor Society) 2. กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง (Average Achievers) 3. กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Low Achievers) โดยให้นักเรียนทั้ง 3 กลุ่มทำแบบสำรวจค่านิยมของโรคิช (Rokeach Value Survey) และใช้การทดสอบ Kruskal-Wallis test ในการทดสอบค่า Ho ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การเลือกค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทาง 18 อย่าง (Terminal Values) และค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติ 18 อย่าง (Instrumental Values) แต่ละข้อของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือนักเรียนที่ได้เกียรตินิยมจะเลือกค่านิยมที่สัมพันธ์กับความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ความเป็นผู้รอบรู้ ความรับผิดชอบ

ความมีไหวพริบและมีเหตุผล ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะเลือกค่านิยมที่สัมพันธ์ทางด้านกายภาพหรือวัตถุ เช่น การใช้ชีวิตโลดโผน การใช้ชีวิตอย่างคಾಮสบาย และความสุขสบายในชีวิต

2. นักเรียนที่มีความถนัดในการเข้าโบสถ์สูง (ทุกสัปดาห์ หรือสองสัปดาห์ครั้ง) จะมีค่านิยมด้านการให้ความช่วยเหลือ การให้อภัย การให้ความรัก และมีความซื่อสัตย์

3. การเข้าร่วมกิจกรรม เสริมหลักสูตรของนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มจะแตกต่างกันคือ กลุ่มที่ได้เกียรตินิยม จะเข้าร่วมกิจกรรมสูง รองลงมาคือกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และน้อยที่สุดคือ กลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คิดเป็นร้อยละ 100, 78 และ 20 ตามลำดับ

4. พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อยกกว่าจะอยู่กับพ่อแม่ที่แท้จริง ร้อยละ 79 และร้อยละ 30 ตามลำดับ

5. พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสุขขณะที่อยู่ในโรงเรียนมากที่สุด ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความสุขขณะที่อยู่ในโรงเรียนน้อยที่สุด

เชอร์ราลิน เอส คอกซ์ (Sherralyn S. Cox 1988: 1969-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Values Change as an Index of Development in the Berea College Class of 1966: A Longitudinal Study of Values Preferences Using the Study of Values" การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมที่เน้นช่วงระยะเวลาอันมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่เกิดขึ้นขณะเป็นนักศึกษาและหลังจบการศึกษาจากสถาบันแล้ว รวมทั้งศึกษาตัวแปรอื่นด้วย เช่น เพศ เชื้อชาติ ความสามารถในการเรียน แหล่งที่พัก อาชีพ การศึกษาชั้นสูง การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมศิษย์เก่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของวิทยาลัยเบอเรีย (Berea College) ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 85 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 63 คน และศิษย์เก่าที่จบจากสถาบันนาน 20 ปี จำนวน 89 คน รวมทั้งสิ้น 237 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Summary Statistic ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จากการศึกษาค่านิยม 6 ประเภทคือ ค่านิยมทางวิชาการ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสุนทรีย์ ค่านิยมทางสังคม ค่านิยมทางการเมือง และค่านิยมทางศาสนา พบว่าการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่ามีการเปลี่ยนแปลงระดับมาก กล่าวคือ

ค่านิยมทางศาสนาจะ เป็นนักศึกษาจะลดลง แต่ค่านิยมทางสุนทรียะจะเพิ่มขึ้น และเมื่อเป็นศิษย์เก่า จะมีค่านิยมทาง เศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น แต่ค่านิยมทางวิชาการและทางสังคมจะเพิ่มน้อยกว่า ส่วน ค่านิยมทางการ เมืองและศาสนาจะลดลง

2. เพศชายจะมีค่านิยมทางวิชาการ เศรษฐกิจ และการเมืองสูงกว่าเพศหญิง และ เพศหญิงจะมีค่านิยมทางสุนทรียะ สังคม และศาสนาสูงกว่าเพศชาย

3. ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จะมีค่านิยมทางวิชาการลดลง แต่ แนวโน้มค่านิยมทางศาสนาจะ เพิ่มขึ้น เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมกับสมาคมศิษย์เก่า

สรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ

การศึกษางานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยของนักการศึกษา และ ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ที่ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนา ค่านิยม ของครูให้แก่ นักเรียน ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์และ เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่กำลังศึกษาครั้งนี้ พอสรุปได้ดังนี้

จากการศึกษาผลงานการวิจัยในประเทศจะ เห็นว่าค่านิยมมีความสำคัญต่อการพัฒนา ประเทศทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นอย่างมาก อาทิ ค่านิยมด้านความมีระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การประหยัด ความซื่อสัตย์ ฯลฯ ซึ่งจะ เห็นได้จาก หน่วยงานและผู้รับผิดชอบที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาแก่เยาวชน ได้มองเห็นความ สำคัญของค่านิยมและได้สร้าง เครื่องมือสำรวจและตรวจสอบคุณสมบัติของประชาชน ครู และ นักเรียน พบว่า คนไทยยังขาดคุณสมบัติที่จะส่งเสริมการพัฒนาประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษางานวิจัยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา นักการศึกษาและหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้พยายามคิดหาวิธีการหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อที่จะพัฒนา ค่านิยมของเยาวชนให้มีทิศทางที่พึงประสงค์ เช่น การให้คำแนะนำ การยกย่องชมเชยเมื่อกระทำ ความดี การดำเนินลงโทษ เมื่อกระทำผิด การให้ชุดการสอน เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริม และ การจัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ วิธีการดังกล่าวมุ่งที่จะปลูกฝัง สร้างเสริม และพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดค่านิยม กล่าวคือ ให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเกต เปรียบเทียบ และฝึกปฏิบัติด้วย ตนเอง มากกว่าที่จะ เรียนรู้จาก เนื้อหาหรือคำบรรยาย และไม่ว่าจะ เป็นวิธีการใดก็ตามผู้ที่ยังคงมี

บทบาทสำคัญที่สุดคือการปลูกฝัง สร้าง เสริม และพัฒนาค่านิยมก็ยังคง เป็นครูอยู่นั่นเอง

การศึกษางานวิจัยต่างประเทศ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ครูยังคงมีบทบาทและความสำคัญในการทำหน้าที่ ปลูกฝัง สร้าง เสริม และพัฒนาค่านิยมให้แก่ นักเรียนรองจากครอบครัว
2. วิธีการปลูกฝัง สร้าง เสริม และพัฒนาค่านิยมให้แก่ผู้เรียนนั้นมีหลายรูปแบบที่เหมาะสม ไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เป็น เกณฑ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เรียน ระดับชั้น และสภาพการณ์ที่เหมาะสม
3. การพัฒนาค่านิยมที่จะให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรเน้นที่ตัวผู้เรียน โดยการฝึกให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ฝึกทักษะการแก้ปัญหาและปฏิบัติด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงคอบให้คำแนะนำและ เสริมแรง
4. ค่านิยมยังคงมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคลทั้งทางด้านการศึกษากการประกอบอาชีพ และการมีส่วนร่วมในสังคม
5. บุคคลจะมีค่านิยมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับทั้งอดีตและปัจจุบัน

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวทั้งในและต่างประเทศ นับว่าเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์สำหรับ เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก แต่ ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมของครูสังคัมศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการให้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัย เห็นว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย และครูสังคัมศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวการสอนเพื่อพัฒนาค่านิยมให้แก่ นักเรียน รวมทั้งจะมีประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชาติ ได้ใช้เป็นแนวทางในการสอนและนำวิธีการจัดกิจกรรมดังกล่าวไปพัฒนา เพื่อนำมาใช้ปลูกฝัง สร้าง เสริม และพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพทางค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการเพิ่มขึ้น